

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 2 MAART 1949

No. 1660

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

BERICHT.

Abonné's van „Economisch-Statistische Berichten" wordt be-
leefd verzocht om — voor zover zij dit nog niet deden — hun
abonnementsgeld voor het jaar 1949, ten bedrage van f 26 voor het
binnenland en f 28 voor het buitenland (voor boekhandelaren resp.
f 20,38 en f 22,80), vóór 31 Maart a.s. te willen voldoen op giro-
rekening No. 8408 of op onze rekening bij de Heeren R. Mees & Zoonen
alhier. Na die datum zullen wij over het betreffende bedrag, ver-
hoogd met incassokosten, per kwitantie disponeren.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	167
Sommaire, summaries	167
Aspecten van een internationale suikerovereenkomst door G. Greidanus	168
Wenselijkheid en mogelijkheid tot verhoging van de rijstproductie op Java door Ir H. Vonk	171
Problemen van de prijspolitiek en van de wisselkoers in Duitsland door Prof. Dr W. Hoffmann	173
Ingezonden stuk:	
P.B.O. — „vrije" organisatie door W. C. Fiege, met na- schrift van Mr Luc. Schenderling	176
Aantekening:	
Het Jaarverslag 1948 van de Nationale Bank van België	177
Internationale notities:	
De Export-Import Bank en Truman's „vlerde punt"	179
Parijs en Genève	179
Ontvangen boeken en brochures	180
Geld- en kapitaalmarkt	180
Statistieken:	
Bankstaten	180
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	182
Goudproductie	183
In- en uitvoer van Nederland	183

DEZER DAGEN

heeft de Nederlandse Regering haar ideeën omtrent de
mogelijk geachte gang van zaken in Indonesië bekend
gemaakt. Zij heeft de Nederlandse kwekersgaard niet ver-
loochend. Getracht zal worden de bloem van de Indone-
sische souvereiniteit versneld in bloei te trekken; gehoopt
wordt dat dan ook dit cultuurproduct de wereld zal be-
vredigen.

Over de geschiktste methode, waarop dit zal kunnen
geschieden, is op korte termijn een ronde tafelconferentie
van Nederlanders en Indonesiërs bijeengeroepen. De eerste
verkillende wind is reeds over de nieuwe uitloper heenge-
gaan. Een eerste stem van Republikeinse zijde klonk af-
wijzend door de tevreden opmerkingen van het Buitenge-
woon Federaal Overleg.

Een goede tuinder keert de wind. Ondanks dit scherpe
geluid is een deputatie vertrokken om met de Republi-
keinse voormannen, in vrijheid, te gaan spreken. Bij de
Nederlandse Regering overheerst momenteel kennelijk
niet het standpunt van Bonavontuur uit „Quincampoix
of de Windhandelaars": „Hoe meer het waayt, hoe meer
ik kan mijn kooren maelen". Hoewel zij hopelijk wel een
andere gedachte uit het wonderjaar in het oog zal houden:
„De West, de West, de West, Mevrouw, 'k bleef in gebreken".

Wind heeft de Hollandse aard voorzichtigheid bijge-
bracht. Het kan weer blijken uit de gedachtengangen van
de Regering over de schade, gebleven uit onze felste storm,
1940—1945. Het wetsontwerp op de materiële oorlogs-
schaden, roept een beeld op uit Vondel's „Zeemagazijn":
„zij houdt een bergh van steen en-rijs en paelen reedt".
Maar tegelijk: „Voorzichtigheit-ziet uit"; opnieuw heeft
de minister van Financiën te verstaan gegeven, dat de
belastingdruk, zelfs om een dergelijk doel, niet kan worden
verzwaard.

Ondanks alle druk, blijkt de Nederlandse welvaart in
1947, althans gemeten aan het nationaal inkomen, te zijn
opgelopen. Van f 9,3 milliard in 1946 kwam het op f 11,3
milliard in 1947. De cijfers over 1948 zijn niet bekend,
doch vast staat wel, dat, monetair gezien, het water niet
tegen de kering stuwt. Inflatietendenzen zijn op dit ogen-
blik niet acuut.

Anders zou het, volgens sommiger opvatting, staan in
Groot-Brittannië. Het standpunt, verdedigd in de London
Letter in de „E.-S.B." van 16 Februari, wordt thans ver-
scherpt naar voren gebracht in de jongste Engelse „Eco-
nomist". Men vreest, dat de „disinflation" door een reeks
oorzaken zijn kracht heeft verloren en thans als een schul-
deloos koeltje de monetaire loop onberoerd laat.

„Disinflation", het aflauwen van de hoge windkracht,
is ook de term, die de Verenigde Staten thans voor hun
economische toestand verkiezen. Intussen blijkt voor hen
niet geschreven Potgieter's „U schiep natuur met een
stiefmoedershand". Het bruto nationaal product over
1948 voor dit land, waar het vervroegd trekken van sta-
tistieken als een bloeiende cultuurtak wordt beoefend,
liep op tot \$ 255 milliard.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

veel *vlugger
gemakkelijker
en goedkoper*

KUNNEN THANS FOTOCOPIEËN
WORDEN GEMAAKT VAN ORIGINELEN!

- VROEGER:
1. Belichten
 2. Ontwikkelen
 3. Fixeren
 4. Wassen
 5. Belichten
 6. Ontwikkelen
 7. Fixeren
 8. Wassen

Waarom een omslachtige methode
gekozen, als het met ons „RÉTOCÉ“
procédé makkelijker kan? — Past dus
voortaan de eenvoudige reproductie-
methode toe!

CHEMISCHE FABRIEK L. VAN DER GRINTEN

„RÉTOCÉ“ „OCÉ“ „ENTOCÉ“

Venlo-Nederland

„Onze handelsmerken „RÉTOCÉ“ „OCÉ“ „ENTOCÉ“ zijn wettig gedeponeerd.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NKFB

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

G. Greidanus, *Aspecten van een internationale suikerovereenkomst.*

Het grote tekort aan suiker, dat op de wereldmarkt in 1945 nog heerste, is zeer snel verdwenen; reeds in het eerste kwartaal van 1948 konden de internationale suikerallocaties worden afgeschafte. Deze snelle ontwikkeling kan in korte tijd tot moeilijkheden aanleiding geven, daar het verbruik — o.a. op grond van gebrek aan deviezen — geenszins gelijke tred met de productie houdt. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er reeds landen aandringen op een herleving of eventueel herziening van de Suikerovereenkomst van 1937, die in 1942 verstreek. Uiteraard zal een nieuwe suikerovereenkomst moeten voldoen aan de voorschriften van het handvest van de I.T.O. Fundamenteel hierin is, dat een quotasysteem, dat beperking van de productie inhoudt, plaats zal moeten maken voor een regeling, die uitbreiding van de consumptie bevordert. Op te merken valt, dat het verbruik van suiker, vooral voor industriële doeleinden, in bepaalde landen stellig kan worden opgevoerd.

Ir H. Vonk, *Wenselijkheid en mogelijkheid tot verhoging van de rijstproductie op Java.*

Bij herstel van de normale welvaart moet op Java gerekend worden op een jaarlijkse bevolkingstoename van 7 à 800.000 zielen. Daar voorts een drang merkbaar is naar vervanging van andere voedingsmiddelen door rijst, terwijl algemeen wordt verwacht, dat het wereldtekort aan rijst een blijvend karakter zal dragen, moet de rijstproductie op Java worden bevorderd. Mogelijkheden hiertoe bieden: a. verbeterde irrigatie; b. toepassing van kunstmest op grote schaal; c. gebruik van geselecteerd zaad. Naast deze technische middelen komt in aanmerking een verfijning en verbetering van het toegepaste landbouwsysteem in het algemeen. Van mechanisatie daarentegen behoeft niet veel te worden verwacht. Invoering der verbeteringen vereist van de landbouwersstand op Java (en Madoera) een veel hoger ontwikkelingspeil en een verhoogd landbouweconomisch inzicht.

Prof. Dr W. Hoffmann, *Problemen van de prijspolitiek en van de wisselkoers in Duitsland.*

In West Duitsland hebben de prijsstijgingstendenties begin 1949 plaats gemaakt voor tendenties tot prijsdaling. De productie is stijgende; op het binnenstromen van nieuw gecreëerd geld valt in het algemeen niet meer te rekenen. Als middel tot bevordering van dit consolideringsproces komt in de eerste plaats voortzetting der restrictieve credietpolitiek in aanmerking. Voorts dienen de overheidsuitgaven tot een minimum te worden beperkt. De consolidering der prijsverhoudingen bevordert de spaarneiging, hetgeen voor de financiering van investeringen van belang is. Alles moet worden gedaan om weer een normale kapitaalmarkt op te bouwen. Voor de verdere ontwikkeling is het vraagstuk van de juiste wisselkoers centraal. Een evenwichtskoers is momenteel niet aan te geven. Hoofdzaak is, dat de potentiële exportindustrieën eerst door rationalisering hun kosten omlaag trachten te brengen. In vele gevallen zijn de Duitse exportmoeilijkheden minder een prijsprobleem dan een kwestie van de positie, die Duitsland in handelspolitiek opzicht inneemt.

SOMMAIRE.

G. Greidanus, *Une nouvelle convention internationale du sucre?*

Depuis 1945, la production de sucre a monté plus rapidement que sa consommation. Dans ces conditions, il est compréhensible qu'on insiste déjà pour discuter une nouvelle convention internationale du sucre. Il est d'une grande importance, que la Charte de l'O.T.I. s'opposera à un système de quote-part dont résulte une restriction de la production. Cet organisme poursuivra une extension de la consommation.

Ir H. Vonk, *L'opportunité d'une augmentation de la production de riz à Java et ses possibilités.*

L'accroissement de la population de Java, auquel on peut s'attendre, et la pénurie mondiale en matière de riz, nécessitent une augmentation de la production de riz à Java. Les possibilités techniques consistent dans un meilleur système d'irrigation, l'application d'engrais chimiques à une grande échelle et de semences sélectionnées. On peut dire qu'en général les méthodes agricoles appliquées doivent être améliorées et affinées.

Prof. Dr W. Hoffmann, *Les problèmes de la politique des prix et du cours du change en Allemagne.*

En Allemagne occidentale le niveau des prix commence à accuser une tendance vers une stabilisation. La production augmente tandis que la création d'argent a été arrêtée. Le problème crucial est actuellement de déterminer le cours du change. Il n'est pas encore possible d'établir un cours d'équilibre. Le plus important est pour le moment que les industries d'exportation parviennent à diminuer leurs frais généraux à l'aide d'une rationalisation.

SUMMARIES.

G. Greidanus, *Some aspects of a new international sugar agreement.*

Since 1945 sugar production has risen quickly. Sugar consumption couldn't keep up with this increase. Conceivably enough, some countries are already urging the necessity of a new international sugar agreement. In this connection it is important that the I.T.O. Charter is set against restrictive quota regulations. It brings prominently forward the necessity of raising consumption.

Dr H. Vonk, *Possibilities of increasing rice production on the isle of Java.*

Higher rice production on Java is very necessary because of the rapidly increasing population and the lasting world shortages. Technical steps are: improved irrigation, large scale application of artificial manure and the use of selected seed. Generally spoken, the Javanese system of agriculture has to be improved and refined.

Prof. Dr W. Hoffmann, *Some problems of price and exchange rate policy in Western Germany.*

In Western Germany the price level begins to show signs of stabilisation. The index of production is rising, creation of money has stopped. It is still impossible to establish an exchange rate for the Deutschemerk which would bring the balance of payments into equilibrium. Lower costs of production are the main target of Western German export industries.

ASPECTEN VAN EEN INTERNATIONALE SUIKEROVEREENKOMST.

Met voldoening hebben wij het bericht ontvangen, dat de Internationale Noodvoedselcommissie van de F.A.O. dit jaar geen allocaties voor granen meer meent te moeten vaststellen. Slechts voor tarwe, het belangrijkste product in de internationale handel, heeft men een kleine uitzondering gemaakt; voor dit product zal het allocatiesysteem voorlopig tot aan het eind van het lopende oogstjaar (30 Juni 1949) blijven bestaan. Voor suiker werden de internationale allocaties een jaar geleden al opgeheven. De afschaffing der allocaties duidt er op, dat aan het tijdperk van schaarste een eind gekomen is. Het impliceert echter niet, dat nu ook een punt achter het internationaal overleg ten aanzien van de producten is gezet. Integendeel, uit het decennium aan de laatste oorlog voorafgaand weten wij, dat een overvloedige voortbrenging van een bepaald product de landen evenzeer tot gezamenlijk overleg noopt als een wereldtekort. Voor tarwe verkeren de beraadslagingen om tot een multilaterale regeling te komen zelfs al in een ver gevorderd stadium.

In dit artikel willen wij enkele ogenblikken stilstaan bij het product suiker. We zullen nl. de internationale situatie nagaan, zoals die zich na de oorlog voor suiker heeft ontwikkeld. Tevens zal hieruit blijken, in hoeverre er reeds plannen bestaan voor een eventuele internationale suikerovereenkomst.

De periode tussen de beide wereldoorlogen.

De jaren tussen de beide wereldoorlogen gelegen zijn voor de suikerproducenten over het geheel genomen geen voorspoedige geweest.

In de oorlog van 1914-'18 ontstond er een zeer grote schaarste aan suiker. Aan het eind van de oorlog bleek, dat als gevolg daarvan in de tropische landen de rietsuikerproductie sterk was uitgebreid. Na de oorlog herstelde zich de beetwortelsuikerproductie in de Europese landen echter weer vrij snel, zodat het aanbod op de wereldmarkt aanzienlijk steeg. De afzetmoeilijkheden openbaarden zich bij suiker daardoor al een paar jaar vóór het uitbreken van de grote wereldcrisis, nl. omstreeks 1927. Pas in 1931 echter kwam een eerste internationale afspraak tot stand: de Chadbourne Overeenkomst, op 9 Mei 1931 te Brussel getekend. Hierbij kwamen de productielanden Cuba, Java, Duitsland, België, Tsjecho-Slowakije, Polen en Hongarije, die tezamen 45 pCt van de productie vertegenwoordigden, overeen hun productie (Cuba en Java) dan wel hun export (de overige landen) te beperken. Naderhand traden ook Peru en Joego-Slavië nog toe. Inderdaad slaagden deze landen er in de overtollige suikervoorraden op te ruimen, maar toen in 1935 de overeenkomst afliep, bleven de prijzen laag. Dit kwam aan de ene kant, omdat de landen, die niet aan de Chadbourne-regeling hadden deelgenomen, hun productie resp. hun export hadden uitgebreid, en aan de andere kant, omdat het verbruik van suiker ten gevolge van de crisis was afgenomen. Bij de Chadbourne-overeenkomst riep men reeds een Internationale Suikerraad in het leven, die op de naleving van de overeenkomst moest toezien. Deze Suikerraad werd een belangrijk centraal punt voor de productielanden en bevorderde het maken van studies, die tot meer effectieve regelingen leidden.

Door bemiddeling van de Volkenbond en het Bureau van de Economische en Monetaire Wereldconferentie van 1933 kwam enkele jaren later een nieuwe internationale regeling tot stand, bekend als de Suikerconventie van 1937 („International Agreement regarding the Regulation of Production and Marketing of Sugar”). Aan deze overeenkomst namen 21 landen deel; tezamen vertegenwoordigden zij 90 pCt van de totale productie, 80 pCt van de wereldconsumptie en 95 pCt van de internationale handel in suiker. Door middel van een quoteringssysteem en voorschriften omtrent maximum- en minimumvoorraden tracht-

ten deze landen vraag en aanbod op de wereldmarkt met elkaar in evenwicht te brengen. Feitelijke prijsafspraken werden daarbij niet gemaakt. De conferentie van 1937 stond niet voor een gemakkelijke taak, daar de wereldsuikermarkt destijds op grond van preferentiële verdragen tussen verschillende landen feitelijk in een drietal groepen van landen uiteenviel. Dit waren het Brits Imperium, de Verenigde Staten met Cuba en de Philippijnen en daarnaast de overige landen, die niet door preferentiële verdragen met elkaar waren verbonden en uit dien hoofde met de term „free market countries” werden aangeduid. De quotaregeling, die in de Suikerconventie van 1937 was uitgewerkt, was geheel gebaseerd op deze driedeling van markten¹⁾.

De Suikerovereenkomst van 1937 was vóór een vijftal jaren aangegaan. Daar de vraag op de wereldmarkt gedurende de eerste twee jaren reeds beïnvloed werd door de op handen zijnde oorlog, terwijl het contact tussen verschillende landen gedurende de volgende jaren geheel werd verbroken, is het onmogelijk om een zuiver oordeel over haar resultaat te vellen.

Sinds 1942 — het jaar, waarin de Suikerovereenkomst verstreek — is de bij de overeenkomst opgerichte Internationale Suikerraad blijven bestaan; de nakoming van de overige bepalingen van de overeenkomst werd toen echter opgeschort en hierin is tot op heden geen verandering gekomen.

De ontwikkeling sinds 1945.

Het is niet te verwonderen, dat de voorbije oorlog ook het aanzien van de internationale suikermarkt grondig heeft veranderd²⁾. Bij het beëindigen der vijandelijkheden in 1945 heerste er een groot tekort aan suiker. Zo waren Java, de Philippijnen en Taiwan (Formosa) volledig als productie- en exportland weggevalen, terwijl aan de andere kant de importen van de Verenigde Staten sterk waren toegenomen. De mate van het tekort is o.a. op te maken uit de grootte van de allocaties van de Internationale Noodvoedselraad: in 1946 besliste deze, dat aan de landen een verbruik van 70 pCt van het vooroorlogse kon worden toegestaan.

Het is merkwaardig, hoe snel deze situatie is verbeterd. Reeds in het eerste kwartaal van 1948 konden de internationale allocaties van suiker worden afgeschaft. De campagne van 1947-'48 leverde een opbrengst op van 28.900 metrieke tonnen (wereldproductie excl. de productie van de Sovjet-Unie); dit was reeds meer dan het vooroorlogse gemiddelde van 28.300 metrieke tonnen (excl. de productie van de Sovjet-Unie). De productie van Cuba was in 1948 zelfs de grootste in de geschiedenis! De productie van de Philippijnen heeft zich reeds voor een gedeelte hersteld en ook die van Taiwan bevindt zich op de weg van herstel; de suikerproductie van Java is echter nog maar een fractie van die van voor de oorlog.

De wereldmarktprijs handhaafde zich in 1948 nog op een hoog peil. Bij de opheffing van de suikerallocaties van de Internationale Noodvoedselcommissie van de F.A.O. in het begin van het jaar lag hij voor ruwe Cubasuiker op het peil van \$ 5 per 100 lbs. f.o.b. Cuba. Direct daarna daalde hij vrij sterk en bleef gedurende 1948 sterk fluctueren tussen \$ 4.70 en \$ 3.75 per 100 lbs. f.o.b. Cuba. Op het eind van het jaar lag de prijs dicht bij \$ 4, vergeleken bij een gemiddelde prijs van ongeveer \$ 1 op het vrije deel van de wereldmarkt in 1939.

Het is duidelijk, dat deze snelle ontwikkeling in korte tijd tot moeilijkheden aanleiding kan geven. Het verbruik houdt nl. geenszins gelijke tred met de productie. Mede op grond van gebrek aan deviezen — de exportlanden van het

¹⁾ In „E.-S.B.” van 19 Mei 1937, blz. 368, verscheen een lezenswaardig artikel van Prof. J. van Gelderen over de Suikerconventie van 1937.

²⁾ Voor details verwijzen wij naar het artikel van Th. C. Geudeker, De wereldpositie van suiker, in „E.-S.B.” van 18 December 1946 en een viertal artikelen van dezelfde schrijver over de wereldpositie van suiker in „E.-S.B.” van 28 Juli, 4 Augustus, 11 Augustus en 18 Augustus 1948.

Westelijk Halfrond moeten vrijwel alle in dollars worden betaald — was het verbruik van suiker in 1948 nog in een groot aantal landen gerantsoeneerd. Het Marshall-plan alsmede grote aankopen van de Verenigde Staten ten behoeve van de bezettingszones van Duitsland en Japan vormden hierop wel een tegenwicht, doch niet voldoende. Tot dusver konden overtollige hoeveelheden evenwel nuttig worden aangewend voor het herstel van de normale voorraden; ten gevolge van de oorlog waren deze in 1945 zeer ingekrompen. Ook hieraan is thans een eind gekomen en daardoor wordt de toekomst met name voor de exportlanden in het dollargebied ongewis.

Een officiële bron uit de Verenigde Staten, nl. een rapport, dat een analyse bevat van het Europese Herstelprogramma, laat de volgende waarschuwendende stem horen:

„For 1948-'52, it is expected that the surplus position of sugar will become increasingly difficult unless some of the major exporting countries resort to production restrictions. This surplus situation will be even more critical if the Philippine Republic, Java and Formosa succeed in rehabilitating their war-torn industries and regain their prewar levels of production. If such surpluses materialize, sugar prices on the world markets are likely to decline sharply from present levels”³⁾.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er reeds landen aandringen op een herleving of eventueel een herziening van de regeling van 1937. De Internationale Suikerraad kwam in het afgelopen jaar tweemaal bijeen, beide keren in Londen. Op de eerste bijeenkomst (28 en 29 Mei) verzocht Polen om wederom over te gaan tot het vaststellen van exportquota, zo mogelijk reeds voor de opbrengst van de campagne 1948-'49. Dit verzoek werd evenwel op de achtergrond gedrongen door een voorstel van Cuba om de gehele Suikerovereenkomst van 1937 te herzien. In de tweede bijeenkomst (23 en 24 Augustus) kwam Cuba naar aanleiding hiervan met uitgewerkte voorstellen voor de dag. Het bleek echter, dat het merendeel der belanghebbende landen een suikerovereenkomst wel gewenst achtte, doch dat men er nog niet op staande voet toe wilde overgaan.

Er werd dan ook besloten aan een speciale commissie opdracht te geven een herziening van de Suikerovereenkomst van 1937 te bestuderen. Voor ons land was dit uitstel een prettige beslissing, gezien de situatie in Indonesië. Het spreekt immers vanzelf, dat Java op het ogenblik niet daadwerkelijk zou kunnen deelnemen aan een internationale suikerregeling. En wanneer een dergelijke regeling thans tot stand zou komen, zou het voor Java des te moeilijker worden om te zijner tijd zijn oorspronkelijk deel van de wereldmarkt te heroveren.

Uiteraard zal een nieuwe suikerovereenkomst moeten voldoen aan de voorschriften van het handvest van de Internationale Handelsorganisatie (International Trade Organization, I.T.O.). Een quotasysteem, dat neerkomt op een beperking van productie en afzet, is in strijd met de geest van het handvest. Ook de Voorbereidende Commissie van de F.A.O. voor een Wereldvoedselraad, die van 28 October 1946 tot 24 Januari 1947 te Washington bijeengewest is, toonde zich afkerig van productiebeperking en voorstander van consumptie-uitbreiding, doch wat betreft de regeling van de internationale suikermarkt stond deze commissie toch nog de quoteringsgedachte voor ogen⁴⁾.

Evenzeer is het de vraag, in hoeverre de I.T.O. er mee accoord zal gaan, dat er binnen een goederenovereenkomst een scheiding wordt gemaakt tussen een groep van landen, die tezamen een vrije markt vormen, en andere groepen

³⁾ „Commodity Report” in het kader van het Europese Herstelprogramma, hoofdstuk A: „Food and Agriculture” (Ministerie van Buitenlandse Zaken, Verenigde Staten).

⁴⁾ Zie het rapport van de genoemde commissie: „Report of the F.A.O. Preparatory Commission on World Food Proposals” (Washington, Februari 1947).

van landen, die elkaar een preferentiële behandeling verlenen. In hoofdstuk 4 van het Havana-charter van de I.T.O. („Commercial Policy”) zijn de voorschriften vervat, die op de duur alle preferentiële rechten zullen doen verdwijnen. Deze bepalingen gelden evenwel niet voor goederenovereenkomsten en hoofdstuk 6, dat de intergouvernementele goederenovereenkomsten regelt, laat zich over deze kwestie niet nader uit.

Van de beide bovengenoemde kwesties is de eerste, nl. dat een quotasysteem, dat beperking van de productie inhoudt, plaats zal moeten maken voor een regeling, die uitbreiding van de consumptie bevordert, het meest fundamenteel. De grote moeilijkheid op de wereldmarkt van agrarische stapelproducten is steeds om de vraag in overeenstemming met het aanbod te brengen. Wij willen hiervan voor suiker nog enkele aspecten belichten.

Het verbruik van suiker.

Het product suiker is altijd een willig belastingobject geweest, hetzij van invoerrechten; hetzij van accijnzen. In sommige landen, o.a. in Nederland, zijn deze belastingen zelfs bijzonder zwaar. In de Suikerconventie van 1937 werd dan ook niet voor niets op een verlaging van „disproportionate fiscal burdens on sugar” aangedrongen. Voor Nederland heeft Weinreb enige jaren vóór de oorlog aangehouden, dat suiker tot de categorie van voedingsmiddelen behoort, waarnaar de vraag inelastisch is⁵⁾. Mocht dit nu nog zo zijn en ook voor de meeste andere landen gelden, dan kan men van een belasting- c.q. prijsverlaging geen grote verwachtingen koesteren wat betreft een toename van de consumptie. Omdat wij het tijdvak, waarop Weinreb zijn berekeningen baseerde, echter al weer vijftien jaar achter de rug hebben en omdat zijn berekeningen betrekking hadden op Nederland, kan het ons inziens geen kwaad om Weinrebs conclusie te toetsen aan de prijsverandering van suiker tegenover die van het gehele voedselpakket sinds de laatste vijftien jaar.

De vraag naar suiker valt in twee componenten uiteen, nl. de vraag voor huishoudelijk gebruik en die voor industriële verwerking. De vraag voor consumptie in de huishoudens staat sterk onder invloed van gewoontevorming en blijkt buitengewoon inelastisch te zijn. De vraag van de industrie daarentegen, die in de landen rüwgenomen $\frac{1}{3}$ van de totale vraag uitmaakt, bezit een vrij grote mate van elasticiteit. Voor huishoudelijk gebruik bestaan ook weinig geschikte vervangingsartikelen, voor industrieel gebruik meer.

Wij kunnen ons afvragen, of wij ons door de sterke prijsveranderingen in de oorlog op het ogenblik mogelijk niet op een ander — meer elastisch — deel van de vraagcurve bevinden. Hiertoe is het nuttig de kleinhandelsprijzen van vóór en na de oorlog met elkaar te vergelijken. Vóór de oorlog bestond er in de verschillende landen vaak een grote marge tussen de kleinhandelsprijzen en de wereldmarktprijs voor suiker, dit op grond van de belastingen. Waar de detailhandelsprijzen dus toen al deenszins een getrouwe afspiegeling waren van de wereldmarktprijs (incl. additionele kosten en handelsmarges), is hier na de oorlog nog een andere factor bijgekomen, die de relatie willekeurig verder kan verstoren.

Wij doelen hierbij op de prijspolitiek van de Overheid: de laatste jaren achtte men het in menig land noodzakelijk het verbruik van suiker ten behoeve van de kosten van levensonderhoud te subsidiëren. Een vergelijking van de na-oorlogse consumentenprijzen met de voor-oorlogse, zoals neergelegd in tabel 1, vertoont dan ook een bont beeld.

Wij hebben deze tabel iets verkort overgenomen uit het Sugar Bulletin No. 1 in de „Commodity Series” van de F.A.O. Zoals men ziet, zijn in kolom c en d de kleinhandelsprijzen van 1937 en 1947 tegenover elkaar gesteld. Denemarken — het land met het hoogste suikerverbruik per

⁵⁾ F. Weinreb, Statistische bepaling van de vraagcurve. Toepassing op de Nederlandsche vraag naar suiker. (Haarlem 1936)

TABEL 1.

Kleinhandelsprijzen van suiker in een aantal landen in 1937 en 1947.

Land	Nationale valuta	Prijzen per kg in nationale valuta		Prijzen v. 1947 in procent van die in 1937	Kleinhandelsindex v. voedingsmiddelen in 1947 (1937 = 100)	Prijzen per (kg omgerekend in dollarcant		Kolom h in procent van kolom g
		1937 (Oct.)	1947 (Dec.)			1937	1947	
a	b	c	d	e	f	g	h	i
België	franc	3,91	8,50	217	n.b.	13,2	19,3	146
Tsj.-slowakije	kroon	6,13	15,00	245	316	21,4	29,9	140
Denemarken	øre	51,00	48,00	94	172	11,2	10,0	89
Finland	markka	6,36	49,00	770	929	13,8	36,0	261
Frankrijk	franc	4,55	64,00	1.406	1.612	18,1	29,8	165
Duitsland	mark	0,74	1,18	159	120	29,6	35,0	118
Italië	lire	6,19	340,00	5.492	6.194	32,6	56,3	173
Ierland	pence	7,00	8,80	126	184	14,4	14,8	103
Nederland	gulden	0,47	0,55	117	223	25,8	20,7	80
Noorwegen	øre	65,00	95,00	146	158	16,1	19,1	119
Polen	zloty	1,00	180,00	18.000	17.090	18,9	44,8	237
Roemenië	lei	32,00	70,00	219	181	22,7	46,7	206
Zweden	öre	40,00	73,00	183	160	10,2	20,3	199
Zwitserland	franc	0,47	1,18	251	178	10,8	27,6	256
Ver. Koninkrijk	pence	5,50	11,10	202	103	11,3	18,6	165
Verenigde Staten	\$cent	12,60	21,60	171	196	12,6	21,6	171
Canada	\$cent	13,80	21,30	154	173	13,8	21,3	154
Australië	pence	8,80	9,90	113	137	14,4	13,2	92
Nieuw-Zeeland	pence	7,70	14,30	186	178	12,7	19,1	150
Unie van Z.-Afrika	pence	7,50	11,68	156	161	15,2	19,5	128

n.b. = niet bekend.

hoofd van de bevolking — is het enige land, waar de prijzen in eigen valuta ten opzichte van vóór de oorlog zijn gedaald, nl. tot 94 pCt. Nederland laat een stijging zien tot 117 pCt, terwijl in Polen — één van de Europese suiker-exportlanden — de prijzen tot het honderd- en tachtigvoudige gestegen zijn (nl. tot 18.000 pCt!) ⁶⁾. Vergelijken wij de prijsstijging van suiker (kolom e) met die van het gehele voedselpakket (kolom f), dan kan zij echter niet aan de hoge kant worden geacht. Ook al mochten de landen gelijk Nederland tot gehele of gedeeltelijke opheffing van de suikersubsidiëring overgaan, dan nog blijft de stijging binnen wat men kan noemen normale grenzen. Deze conclusie verschaft ons bijgevolg geen enkele vingerwijzing voor een veranderde elasticiteit in de vraag naar suiker.

Wij kunnen het probleem echter te vaak op een geheel andere wijze benaderen, nl. door het verbruik per hoofd van de bevolking in de verschillende landen te vergelijken. Tabel 2, die overgenomen is uit het hiervoor genoemde rapport van de Voorbereidende Commissie van de F.A.O., verschaft ons hierover gegevens.

TABEL 2.

Verbruik van suiker per hoofd van de bevolking en detailhandelsprijzen in een aantal landen ⁷⁾.

Land	Gemidd. verbruik van ruwe suiker per hoofd van de bevolking in kg (1934-'38)	Kleinhandelsprijs van geraffineerde suiker in 1936 in U.S. dollarcant per kg.
Denemarken	55,5	9,5
Nieuw-Zeeland	51,6	14,6
Ver. Koninkrijk	50,4	10,2
Australië	49,4	11,3
Ver. Staten	46,9	12,1
Canada	46,3	12,6
Zweden	46,1	11,7
Ierland	41,5	17,0
Zwitserland	40,1	12,4
Noorwegen	34,2	15,9
België	31,3	13,2 (1937)
Tsj.-slowakije	28,5	24,8
Nederland	29,3	31,4
Chili	27,4	8,1
Frankrijk	26,1	31,0
Duitsland	25,6	30,1
Brazilië	22,4	6,3
Polen	12,3	18,6
Italië	8,6	48,1

Zoals reeds vermeld, staat Denemarken bovenaan met een verbruik van 55,5 kg per hoofd per jaar, gevolgd door Nieuw-Zeeland met een verbruik van 52 kg per hoofd per jaar, Engeland (50 kg), Australië (49 kg) en de Verenigde Staten (47 kg). Nederland komt pas op de dertiende plaats (29 kg per hoofd per jaar), terwijl er nog verscheidene landen onder ons land staan (o.a. Frankrijk, Duitsland en Italië).

Behalve de grote verschillen tussen de landen onderling valt ook het omgekeerde verband op tussen de hoogte van de detailhandelsprijs en het verbruik per hoofd. Wij wagen ons niet aan de conclusie, dat het verbruik van suiker door een behoorlijke belasting- en prijsverlaging dus toch wel is op te voeren (het verbruik van suiker staat in de meeste landen nu eenmaal zeer onder invloed van de gewoonte), maar de cijfers uit tabel 2 geven toch wel te denken. In ieder geval mag men uit de eerste kolom op zich concluderen, dat de consumptie in bepaalde landen nog omhoog kan; het verschil tussen twee soortgelijke landen als Nederland en Denemarken is daartoe te treffend.

Nog een enkele opmerking over een eventuele belasting- c.q. prijsverlaging, waarop in een nieuwe suikerovereenkomst zeer zeker zal worden aangedrongen. Het grootste resultaat kan men ons inziens dan nog verwachten, indien de landen er toe te bewegen zouden zijn voor industrieel verwerkte suiker de accijns sterk te verlagen of geheel af te schaffen (vanwege de elastische vraag); op de suiker voor verbruik in de huishoudens bestemd zal een belasting- en daardoor prijsverlaging geen groot effect sorteren (zeer inelastische vraag).

In het voorgaande stipten wij slechts enkele vraagstukken aan, die de door de Internationale Suikerraad ingestelde commissie in studie zal moeten nemen. Deze commissie zal tevens ter vervanging van het vroegere quotasysteem naar een effectief middel moeten zoeken om het verbruik van suiker te vergroten. Het is niet afdoende om de landen alleen maar vriendelijk in overweging te geven de consumptie van suiker aan te moedigen en te stimuleren! Uit het voorgaande volgt, dat het verbruik van suiker in bepaalde landen kan worden opgevoerd. Wij wachten dan ook met belangstelling de plannen af, die te zijner tijd in de Internationale Suikerraad op tafel zullen komen.

's-Gravenhage.

G. GREIDANUS.

⁶⁾ Deze vergelijking in de munteenheid van de landen zelf heeft echter weinig waarde in verband met de depreciatie van de meeste valuta's. Teneinde het effect van de depreciatie uit te schakelen, wordt in de genoemde F.A.O.-publicatie daarom nog een andere vergelijkingsmethode toegepast. Men heeft nl. de prijzen van 1937 en 1947 beide omgerekend in dollars en daarna weer tegenover elkaar gesteld (kolom g en h). Het blijkt dan, dat in Nederland en Denemarken de suikerprijzen zijn gedaald ten opzichte van 1937, nl. tot 80 en 89 pCt, en dat de stijging voor Polen gereduceerd wordt tot 237 pCt. (In ons land bestond er in 1947 nog een hoge subsidie op suiker. Op 8 November 1948 is deze bijna geheel opgeheven).

⁷⁾ De cijfers hebben betrekking op het verbruik in de jaren 1934-'38. Het heeft vanwege de rantsoenering geen zin om na-oorlogse cijfers te geven. In de zomer van 1948 berichtte de Internationale Suikerraad, dat het totale verbruik van suiker 11 pCt beneden dat van vóór de oorlog lag.

WENSELIJKHEID EN MOGELIJKHEID TOT VERHOOGING VAN DE RIJSTPRODUCTIE OP JAVA.

Gemiddeld werd in de jaren 1935 t/m 1939 op Java en Madoera een hoeveelheid rijst geproduceerd van 4 miljoen ton. Het export-excedent van rijst op Java bedroeg over die jaren gemiddeld 80.000 ton¹⁾, hetgeen dus betekent, dat praktisch de gehele oogst op Java zelf werd geconsumeerd. Uit het bestaan van een weliswaar klein exportoverschot zou kunnen worden afgeleid, dat aan de gehele behoefte op Java zelf werd voldaan. Deze conclusie is echter bepaald niet juist. De voedingstoestand in veel armere streken was, blijkens door het Instituut voor Volksgezondheid ingestelde onderzoeken, reeds voor de oorlog onvoldoende. Wanneer wij de consumptie per hoofd per jaar berekenen, blijkt, dat in bovengenoemde jaren op Java en Madoera gemiddeld 83 kg per hoofd werd geconsumeerd, terwijl voor Buitengewesten in zijn geheel een cijfer van 129 kg per hoofd werd berekend.

Naast deze rijstconsumptie staat op Java een zeer aanzienlijk gebruik van andere hoofdvoedingsmiddelen. Te weten mais tot een hoeveelheid van 41 kg per hoofd per jaar en cassave tot een hoeveelheid van 47 kg per hoofd per jaar. Vooral in Oost-Java is de mais een van ouds gebruikelijk voedingsmiddel, hetwelk bovendien als volwaardig kan worden beschouwd in tegenstelling met cassave (gaplek), dat een aanvullend voedsel is, hetwelk alleen in min of meer armoedige omstandigheden in grote hoeveelheden wordt gebruikt.

Wanneer wij de situatie beschouwen van na de oorlog, dan zien wij, dat de geschatte productie van rijst voor 1948 $3\frac{1}{2}$ miljoen ton is, derhalve 500.000 ton minder dan in de vooroorlogse jaren 1935/1939.

Aangenomen wordt, dat de bevolking van Java en Madoera gedurende de oorlogsjaren op ongeveer hetzelfde aantal, nl. 45,6 miljoen zielen is blijven staan, hetgeen dus betekent, dat thans per hoofd per jaar aanzienlijk minder beschikbaar is, hetgeen dan ook wel zeer duidelijk tot uiting is gekomen in de rijstschaarste, waarmee wij te kampen hebben.

Het ligt voor de hand, dat het eerste doel moet zijn, de vooroorlogse productie weer zo spoedig mogelijk te bereiken, doch het is evenzeer duidelijk, dat het uitermate wenselijk is hier aanzienlijk boven uit te komen. Als redenen daarvoor kunnen worden opgesomd:

- 1e. Bij herstel van de normale welvaart moet gerekend worden op een jaarlijksé toename van de bevolking met ongeveer $1\frac{1}{2}$ pCt 's jaars (7 à 800.000 zielen), hetgeen een meerdere rijstconsumptie met zich brengt van 60.000 ton 's jaars.
- 2e. De nieuwe tijd heeft een grote drang meegebracht naar vervanging van andere voedingsmiddelen door rijst. Kleine verschuivingen hierin hebben een grote invloed op de totale consumptie.
- 3e. Algemeen wordt verwacht, dat het wereldtekort aan rijst (voornamelijk in Zuid-Oost-Azië) een duurzaam karakter zal dragen, als gevolg van de belangrijk in aantal toegenomen en toenemende bevolking van India en andere landen en de verwachte vermindering van de surplussen van de rijstleverende gebieden. Hieruit vloeit voort, dat die delen van de Buitengewesten, die een natuurlijk jaarlijks tekort aan rijst hebben, dit moeilijk uit het buitenland zullen kunnen aanvullen, zodat zij, indien enigszins mogelijk, door Java geholpen zullen dienen te worden.

Wanneer wij ons de ontwikkeling gedurende de komende 10 jaren voorstellen, moet worden geconstateerd, dat boven het herstel van de vooroorlogse toestand een productieverhoging met 800.000 à 1 miljoen ton nodig zal zijn om

min of meer aan de bovengenoemde desiderata te kunnen voldoen.

In hoeverre dit technisch mogelijk is, zullen wij thans gaan bespreken.

Van de vele middelen, welke tot een verhoogde rijstproductie kunnen leiden, dient een 3-tal in de eerste plaats te worden genoemd. Ze zijn:

- a. verbeterde irrigatie,
- b. toepassing van kunstmest op grote schaal,
- c. gebruik van geselecteerd zaad.

Irrigatie.

Wat de mogelijkheden van irrigatie betreft, kan het volgende worden medegedeeld.

Met de diverse irrigatieprojecten, welke door het Departement van Waterstaat en Wederopbouw zijn ontworpen, zullen 332.000 ha door technische bevoeding in de Westmoesson een verbeterde watervoorziening verkrijgen, terwijl de gadoe-cultuur, dus de aanplant gedurende de Oostmoesson, met 288.000 ha zal worden uitgebreid.

Wanneer de daardoor te behalen meerproducties worden geschat op 4 resp. 9 q/ha gepelde rijst, zullen de bedoelde irrigatieprojecten gezamenlijk leiden tot een productieverhoging van 392.000 ton beras.

Het zogenaamde „Federale Welvaartplan Java”, waarvan een productieverhoging van 200.000 ton gepelde rijst wordt verwacht, is hierbij reeds inbegrepen.

Toepassing van kunstmest.

Over de toepassing van kunstmest op sawah's is het volgende te vermelden.

Vóór de oorlog is op dit gebied door het Algemeen Proefstation voor de Landbouw in samenwerking met de Landbouwvoorlichtingsdienst reeds zeer veel werk verricht: In de eerste plaats is over geheel Java een netwerk van proefnemingen uitgevoerd, teneinde na te gaan, in hoeverre op bepaalde grondsoorten door toepassing van verschillende soorten kunstmest de productie kan worden verhoogd. Aan de andere kant is door het Bodemkundig Instituut een voorlopige kaartering en indeling der grondsoorten uitgevoerd. Als resultaat van deze arbeid is komen vast te staan, dat er op Java en Madoera rond 600.000 ha fosfaatbehoefte sawahgronden aanwezig zijn: Door toepassing van ca 1 quintaal per ha dubbel superfosfaat kan de opbrengst gemiddeld met $3\frac{1}{2}$ q/ha gepelde rijst worden opgevoerd.

Bij een algemene toepassing van deze bemesting op bovengenoemde sawah's zou een totale opbrengstvermeerdering kunnen worden verkregen van 200.000 ton gepelde rijst.

Tot de fosfaat-arme gronden kunnen worden gerekend ten eerste de Bantamtufgronden, waarop ca. 70.000 ha sawah's zijn gelegen. Ten tweede de lateritische leemgronden, welke vooral in Krawang en Indramajoe voorkomen met een totale sawahoppervlakte van ca 100.000 ha. Ten derde de mergelgronden over geheel Java verspreid tussen Tjiandjoer en Pasoeroean en verder voorkomende op Madoera met een sawahoppervlakte van ca 440.000 ha. En tenslotte in de vierde plaats een sawahareaal van 22.000 ha, gelegen op zandige kwartsgronden in Oost-Java.

De toepassing van deze bemesting met superfosfaat is voor de tani alleszins rendabel, vooral in tijden van hoge rijstprijzen, waarmee wij voorlopig rekening hebben te houden.

Eén quintaal dubbel superfosfaat kost thans ongeveer f 30. Hiermee kan zonder verdere kosten of bijzondere moeite 350 kg gepelde rijst worden verkregen, die bij prijs van 50 cent/kg dus f 175 opbrengt. Dus meer dan 5 x het bedrag dat aan kunstmest is besteed. Toch is reeds vóór de oorlog gebleken, dat het veel moeite kostte deze bemesting algemene ingang te doen vinden.

De bezwaren, die werden ondervonden, waren: het

¹⁾ In het topjaar 1940 was de productie 4.484.500 ton, het uitvoer-excedent 187.000 ton.

algemeen gebrek aan contante gelden, de moeilijkheid om de tani van het nut en het voordeel van deze bemesting te overtuigen.

Om aan het eerste bezwaar tegemoet te komen, bleek het onvermijdelijk noodzakelijk om op enigerlei wijze credieten te verschaffen. Aangezien het hier gaat om duizenden credieten elk tot een klein bedrag, is er een credietorganisatie nodig in dessverband. Voor het oprichten van deze bankjes is voorbereidend werk nodig, dat zeer veel moeite kost en zich slechts langzaam kan ontwikkelen. Dit vooronderstelt een mate van ontwikkeling in moderne geest, die als regel nog onvoldoende aanwezig is. Geconstateerd moet worden, dat in sommige gebieden, zoals bijv. in Bantam, ondanks veelvuldig en nauwgezette pogingen praktisch nog geen successen konden worden bereikt. Het is natuurlijk mogelijk te overwegen, dat de urgentie van het opvoeren van de rijstproductie veel verdergaande overheidsbemoeienis motiveert. Zo laat zich bijv. denken, dat deze bemesting van staatswege gefinancierd en onder overheidscontrole wordt uitgevoerd, terwijl de kosten worden teruggewonnen door verhoging van de landrente. Het spreekt vanzelf, dat de maatregel eerst nauwkeurig van alle kanten zou moeten worden belicht en overwogen. Om alle bovengenoemde 600.000 ha fosphaat-arme sawahgronden van de benodigde mest te voorzien, is een hoeveelheid nodig van 60.000 ton dubbel superfosphaat. Aangezien hier te lande geen fabrieken zijn, moet deze meststof worden geïmporteerd. Naar ik meen, ligt het in het voornemen te onderzoeken, in hoeverre het mogelijk is hier te lande een superfosphaat-fabriek op te richten. De grondstof (natuurfosphaat) voor een dergelijke industrie is hier aanwezig. De exploiteerbare hoeveelheden calciumfosphaat worden geschat op 500.000 ton, terwijl 100.000 à 150.000 ton aluminiumfosphaat wordt aangetroffen, welke laatste verbinding echter voor de superfosphaatbereiding niet geschikt is.

Op sommige gronden (Bantamtuffen) kan het calciumfosphaat zonder verdere bewerking worden toegepast, op andere aluminiumfosphaat, doch op de meeste geeft alleen superfosphaat een bevredigende uitwerking.

Geselecteerd zaad.

Als derde belangrijke mogelijkheid tot verhoging van de productie werd genoemd het gebruik van *geselecteerd zaad*.

Het probleem van de verbetering van de variëteiten is bij het A.P.L. reeds sinds 1905 in studie, doch in het bijzonder sinds ongeveer 20 jaar geleden is daarvan meer intensief werk gemaakt.

Om beter zaad te verkrijgen, kan men deze onder volgende wegen inslaan:

1. het importeren van variëteiten uit andere tropische landen;
2. het zuiveren van de bestaande landrassen;
3. het selecteren van zuivere lijnen uit de aanwezige landrassen;
4. het kweken van nieuwe variëteiten door middel van kruising.

Al deze methoden zijn in de loop der jaren met succes toegepast. Het laatste proces, nl. dat van het kweken van nieuwe kruisingen, bleek de meeste perspectieven te vertonen, doch is tevens het meest tijdrovend. Tegen het begin van de oorlog was men echter op dit terrein zover gevorderd, dat uit duizenden nieuwe kruisingen een 26-tal werd geselecteerd, die bij proefnemingen op duizenden proefveldjes over Java verspreid bleken uit te munten.

Het gezamenlijk areaal, waarop deze variëteiten met succes kunnen worden aangeplant, is te schatten op rond 1 miljoen ha en de gemiddelde meerproductie op 8 quintalen per ha droge paddi. Uit deze hoofde kan derhalve een meeropbrengst van 400.000 ton gepelde rijst 's jaars worden verkregen. Het laat zich aanzien op grond van de

nog in gang zijnde selectie-arbeid, dat de bereikbare resultaten op de duur nog veel groter kunnen zijn, doordat in de eerste plaats variëteiten kunnen worden verkregen, die nog beter zijn dan de reeds thans geselecteerde, terwijl in de tweede plaats voor die gebieden, waarvoor thans nog geen geschikte geselecteerde variëteit is gevonden, deze ongetwijfeld alsnog zal worden verkregen. Om te bereiken dat deze betere variëteiten algemeen worden toegepast, is een omvangrijke arbeid nodig, zowel van het Algemeen Proefstation voor de Landbouw als van de Landbouwvoorlichtingsdiensten. De gang van zaken hierbij is aldus: Het geselecteerde materiaal wordt door het A.P.L. op eigen vermeerderingsbedrijven, die op verschillende plaatsen op Java zijn gevestigd, vermeerderd. Dit hoogwaardige zaad wordt vervolgens aan de Landbouwvoorlichtingsdienst afgestaan, die het op haar eigen zaadhoeven verder verbouwt. Het hier verkregen zaad, dat onder deskundige leiding is geproduceerd, kan als volkomen zuiver worden beschouwd. De totale hoeveelheden blijven echter verre onvoldoende om daarmee alle tani's te voorzien.

De volgende schakel dient daarom te zijn het verder vermeerderen van het uit de zaadhoeven verkregen zaad door ontwikkelde tani's, met wie een speciale overeenkomst is aangegaan. Het door deze tani's verkregen zaad („eerste nabouw“) kan dan op grotere schaal worden uitgegeven. Dit proces moet blijvend worden volgehouden, in de eerste plaats omdat het zaaizaad bij de gewone boer vrij sterke neiging heeft spoedig weer onzuiver te worden, in de tweede plaats omdat in de loop der tijden, naar mag worden aangenomen, weer nieuwe en betere variëteiten worden gekweekt. Ofschoon zich bij het introduceren van veredeld zaaizaad geen ernstige moeilijkheden van financiële aard voordoen, zoals bij het gebruik van kunstmest, stuit dit proces niettemin op enige bezwaren. In de eerste plaats is de tani sterk gehecht aan de rijstvariëteiten, die hij van ouds gewoon is te planten. In de tweede plaats is ook de handel en de rijstpellerij ingesteld op de tot nu toe in gebruik zijnde variëteiten.

Deze moeilijkheden kunnen echter, naar de praktijk leert, zeker worden overwonnen, mits de nieuwe variëteit in alle opzichten superieur is aan de in gebruik zijnde.

Uit het bovenstaande moge duidelijk zijn, dat het invoeren en op peil houden van veredeld zaaizaad de noodzaak met zich meebrengt van een voldoende geoutilleerde afdeling Rijstselectie bij het A.P.L. en van een voor de taak berekende landbouwvoorlichting in de diverse rijstgebieden.

Het feit, dat wij over de gehele linie groot gebrek hebben aan ervaren personeel en dat verder de selectiebedrijven en zaadhoeven, die voor de oorlog in een reeds veel te klein aantal aanwezig waren, thans nog niet konden worden ingericht, maakt, dat er noodgedwongen een aantal jaren overheen zullen moeten gaan, alvorens het hierboven gestelde doel geheel kan worden bereikt.

Andere mogelijkheden.

Behalve door de hierboven in het kort beschreven mogelijkheden tot verhoging van de rijstproductie, te weten door irrigatie, door toepassing van kunstmest en door gebruik van veredeld zaaizaad, kan de rijstproductie van Java worden opgevoerd door een verfijning en verbetering van het toegepaste landbouwsysteem in het algemeen. Gedacht wordt hierbij aan de voor de oorlog, vooral in West-Java, met succes gepropageerde zogenaamde „Verbeterde Cultuurmethode“, door toepassing van groenbemesting en door betere bestrijding van de twee belangrijkste dierlijke rijstplagen, te weten *ratten* en *witte rijstboorders*. Ook de mentekziekte zal belangrijk kunnen worden teruggebracht door toepassing van mentek-resistente rijstvariëteiten en passende grondbewerking. Vooral kunnen nog belangrijke resultaten worden verwacht door een nauwkeurige aanpassing van planttijd en variëteit aan de bevoeiingsmogelijkheid en een juiste vruchtwisseling in

overeenstemming met de plaatselijke gesteldheid van bodem, klimaat en bevoeling.

Het zal wellicht zijn opgevallen, dat in de opgesomde mogelijkheden de verhoging van de rijstproductie de mechanische landbouw niet is genoemd. Hiervan moet echter worden gezegd, dat deze mechanisatie misschien in zekere mate voor de landbouw in Indonesië wel op zijn plaats zal blijken te zijn, doch dat hiervan geen aanzienlijke verhoging van de totale productie mag worden verwacht.

De nadruk dient er nogmaals op te worden gelegd, dat voor de doorvoering van de hierboven opgesomde verbeteringen een veel hoger ontwikkelingspeil en een verhoogd landbouweconomisch inzicht wordt vereist van de landbouwersstand op Java en Madoera. Dit is alleen te verkrijgen door een sterke uitbreiding van het volksonderwijs, paard gaande met een daarbij aansluitende uitbreiding van het landbouwonderwijs, vooral van dat in zijn eenvoudigste vorm als *dessacursussen*, voordrachten enz. Dat bij een en ander een grootscheeps opgezette propaganda — waarbij zo veel mogelijk de zelfwerkzaamheden der landbouwers (*tani-verenigingen*) moet worden aangemoedigd — onmisbaar zal zijn, spreekt welhaast vanzelf. Een geleidelijke uitbouw van het landbouwcredietstelsel, niet alleen voor aanschaffing van kunstmest, maar ook van andere productiemiddelen als landbouwwerktuigen, werkvee enz. valt mee in dit kader.

Als besluit kan derhalve worden geconstateerd, dat de technische mogelijkheden om tot het in de aanvang van dit artikel gestelde doel te komen — t.w. de opvoering van de rijstproductie van Java binnen een tiental jaren tot 800.000 tons boven de vooroorlogse productie — aanwezig zijn, doch dat om dit doel te bereiken grote krachtsinspanning nodig zal zijn van de landbouwvoorlichtingsdiensten, gesteund door de centrale federale leiding en het A.P.L. Verder dat deze pogingen alleen zullen kunnen slagen, wanneer zij kunnen steunen op een algemene krachtige actie tot verhoging van de algemene ontwikkeling van de plattelandsbevolking. Zoals hiervoor reeds uitkwam, komt een belangrijk deel van het werk verder voor rekening van de afdelingen irrigatie, coöperatie en volkscredietwezen. Zeer moeilijk is het, verbetering te brengen in de dicht bevolkte, doch van nature onvruchtbare gebieden. Hier zullen plattelandsindustrie en transmigratie uitkomst moeten brengen.

Ik wil tenslotte niet eindigen, alvorens erop gewezen te hebben, dat de *erosie*, als gevolg van ontwoeding en ongecontroleerd bewerken van steile hellingen, in de rampspoedige jaren, die achter ons liggen, een zeer ernstige bedreiging vooral voor de sawahbouw is geworden. Grondbescherming zal van overheidswege veel aandacht en krachtig ingrijpen vereisen.

Batavia.

Ir H. VONK

PROBLEMEN VAN DE PRIJSPOLITIEK EN VAN DE WISSELKOERS IN DUITSLAND ¹⁾.

Bij het begin van het nieuwe jaar is de binnenlandse economische ontwikkeling van West-Duitsland in een nieuwe fase gekomen in zoverre, dat de prijsstijgingstendenties een einde hebben genomen en ten dele voor prijsdalingstendenties hebben plaats gemaakt. Weliswaar vertoont de index van de kosten van levensonderhoud in December 1948 nog een stijging, en wel tot 144,1 (November 142,7), die vooral werd veroorzaakt door de verhoging der kosten voor voeding en kleding, maar de veronderstelling is gewettigd, dat in Januari aan deze stijging een einde is gekomen. De omvang van de prijsdaling is op de diverse markten zeer verschillend. Zij is het grootst op de markt der consumptiegoederen, en wel speciaal op

¹⁾ Vertaald uit de Duitse taal. Red.

die van zekere hoogwaardige goederen en van luxegoederen, terwijl de grondstoffen nog geen daling ondergaan.

Bij het beschouwen van deze situatie moet er op gewezen worden, dat zich in West-Duitsland over het geheel genomen een nieuwe prijsstructuur ontwikkelt. Die goederen immers, die tengevolge van het verlies der Oostduitse gebieden in het Westen zeer schaars zijn geworden of die door de toestand op de wereldmarkt in sterkere mate het karakter van schaarse goederen hebben aangenomen, moeten, naar te verwachten is, in vergelijking met andere in prijs stijgen. Van de door de nieuwe economische politiek geboden kans, dat door concurrentie de prijsverhoudingen een zodanige wijziging ondergaan, dat een zekere verandering der economische structuur optreedt op grond van de nieuwe schaarsteverhoudingen, wordt in toenemende mate gebruik gemaakt, zodat binnen afzienbare tijd op aanpassing aan de nieuwe structuur kan worden gerekend, voor zover vooral van de kant van de Duitse handel daarmee rekening wordt gehouden. Een symptoom van de consolidering der prijsverhoudingen is ook de algemeen waar te nemen verruiming van het aanbod van goederen in de winkels. Klaarblijkelijk heeft de handel er belang bij, niet alleen de uit de Kersttijd overgebleven voorraad artikelen te verkopen, maar bovendien over het geheel naar een ruimere voorziening van de cliëntèle te streven. Wanneer dus niet alle tekenen bedriegen, zal wellicht aan de algemene stijging van het prijsniveau der laatste maanden een einde zijn gekomen.

Voor deze verwachting pleiten twee feiten. Ten eerste is de productie nog altijd stijgende. De productie-index vertoont voor December een hoger cijfer dan voor November. In December was dit 77,8 (1936 = 100), in November 75,4. In Januari kan eveneens nog op een geringe stijging worden gerekend, ofschoon bijv. de productie per werkploeg in de mijnbouw sedert de invoering van de geldsanering niet is toegenomen. Het verloop in de diverse takken van bedrijf is zeer verschillend, daar een deel van de industrie, doordat buitenlandse grondstoffen geheel ontbreken of doordat althans de invoer van deze grondstoffen zeer ongeregeld plaatsvindt, in haar ontwikkeling wordt belemmerd, en daar het verder juist bepaalde takken van de industrie zijn, die door de reeds tot uitvoering gebrachte of voorgenomen ontmanteling der fabrieksinstallaties moeilijkheden ondervinden bij het treffen van hun beschikkingen. Zou men de stijging van de productie-indices nader analyseren, dan zou het voor de verschillende bedrijfstakken verkregen beeld sterk moeten verschillen, want enkele daarvan moesten wegens het in het Oosten geleden verlies geheel nieuw opgebouwd worden, zoals bijv. de industrie van elektrische artikelen. D.w.z. zij beginnen op een zeer laag niveau, terwijl andere industrietakken, zoals bijv. de staalwarenindustrie, speciaal wat betreft eenvoudige huishoudelijke artikelen reeds bijna het verzadigingsniveau van de markt hebben bereikt.

Naast deze aanhoudende tendentie van productiestijging is voor de ontwikkeling van de prijspolitiek van beslissende betekenis het feit, dat op het binnenstromen van nieuw, door de monetaire wetten geschapen geld over het algemeen niet meer te rekenen valt. Terwijl in de eerste maanden sinds het midden van 1948 steeds weer nieuw geld in circulatie is gebracht, zodat de prijsstijgingstendenties sterker werden, bestaat daartoe thans geen aanleiding meer. Het is dan ook niet toevallig, dat de door de Duitse credietinstellingen aan niet-banken verleende credieten in de laatste maanden in steeds langzamer tempo toenamen. Als het tegenwoordige geld- en credietvolume wordt gehandhaafd en de productie langzaam blijft stijgen, zou dus ook om deze reden de prijsstijgingstendentie voor een dalende trend plaats moeten maken.

Voortzetting der restrictieve credietpolitiek.

Gezien deze toestand rijst de vraag, welke middelen aangewend zouden moeten worden om dit consoliderings-

proces te bevorderen. Want het valt niet te betwijfelen, dat vele tot nu toe voor consumptieve doeleinden gebruikte winsten, vooral in de handel, ook sterkere prijsdalingen toelaten, zonder dat de de productie beperkende gevolgen van een deflatie behoeven te worden verwacht. Tot deze maatregelen zal wellicht in de eerste plaats een voortzetting van de restrictieve credietpolitiek behoren en vooral beperking van het crediet van de Centrale Bank. De tot nu toe aan de banken gegeven richtlijnen, de credietwaardigheid van de ondernemingen nauwkeurig na te gaan, en bovendien de vingerwijzing om slechts voor werkelijk productieve doeleinden credieten te verlenen, heeft reeds tot grotere voorzichtigheid bij het treffen van beschikkingen geleid. Alles hangt er nu van af, dat de soliede ondernemingen, die ten volle aan hun belastingverplichtingen voldoen en met slechts geringe goederenvoorraden de op de geldsanering volgende periode ingegaan zijn, niet tot een faillissement worden gedwongen. Daarentegen zal men de ineensdorting van sommige na de oorlog op onsoliede basis opgerichte ondernemingen om algemeen-economische redenen slechts kunnen toejuichen. Mochten, tegen de verwachting, in verband met de grote omvang van de interne financiering in de Duitse industrie de prijzen zich, niettemin in stijgende richting ontwikkelen, dan zal men wellicht niet schromen het middel van verhoging van het disconto aan te grijpen, een middel, dat eerst door de „Zentralbankrat“ van de hand gewezen is. Ook in dit geval ontstaat echter de moeilijkheid, dat, daar een verhoging van het disconto sterk in de breedte werkt, ondernemingen worden getroffen, die voor de volkshuishouding zeer belangrijk zijn, maar waarmee het tegenwoordig, wat het kostenelement betreft, ongunstig gesteld is.

Om redenen van prijsstabilisering is het bovendien nodig, dat de uit de import bij de „Aussenhandelskasse“ ontstaande D-Mark-bedragen niet zonder meer ter beschikking van handel en bedrijf worden gesteld. Zoals men weet, betaalt immers de Duitse importeur zijn goederen bij de „Aussenhandelskasse“, waar dus grotere bedragen ontstaan naarmate de invoer toeneemt. De invoer is van 286 miljoen DM in Juli 1948 tot 303 miljoen DM in November 1948 gestegen. Voor de komende maanden kan op een verdere toeneming van de import worden gerekend, vooral omdat uit de ERP-middelen bedragen van meer dan 200 miljoen DM per maand ter beschikking gesteld zijn. Uit het oogpunt van de monetaire politiek bezien zou het dus wel goed zijn, dat men bij de uitgifte der door de importeurs gestorte bedragen terughoudend was, teneinde ook op die wijze de contractieve tendenties te versterken.

Beperking der overheidsuitgaven.

Op dezelfde grond is het gewenst, dat de openbare lichamen bij hun uitgavenpolitiek — afgezien van algemene redenen — juist mede ten behoeve van een goede monetaire politiek ertoe gebracht worden zich tot een minimum te beperken en genoopt, eventueel ontstane kassaldi naar de Centrale Bank voor schuldaflossing over te hevelen, zodat deze nominale koopkracht buiten werking wordt gesteld. In dit verband moet er ook op worden gewezen, dat de belastingontduiking, waarvan de buitengewoon hoge belastingtarieven wel een zeer voorname oorzaak zijn, door verscherpte controlemaatregelen dient te worden verhinderd. De in beginsel al reeds wenselijke verscherping der maatregelen ter inning van de belastingen zou tevens een vermindering der zeer hoge tarieven mogelijk maken, om op deze wijze weer tot een gezonde belastingmoraal te komen. Verlaging der belastingen zou gewenst zijn met het oog op de stijging van de reële fiscale druk bij een tendentie tot prijsdaling, als ook met het oog op grotere fiscale bescherming van nieuwe en vervangingsinvesteringen, zoals deze in het tegenwoordige Britse financiële stelsel geldt. Deze fiscale begunstiging van de industrie mag aan de andere kant de normale financiering

via de kapitaalmarkt niet belemmeren, maar moet aan de diverse ondernemingen slechts een zekere speling laten. Daarenboven zou fiscale begunstiging ook van het individuele sparen gewenst zijn, omdat immers niet in te zien is, waarom in dit opzicht tussen privé-huishouding en onderneming verschil zou moeten bestaan.

Financiering der investeringen.

Daarmee is reeds het probleem der financiering van investeringen aangeroerd. In tijden van prijsstijging bestaat, zoals de ervaring leert, de neiging, de middelen uit de bronnen van de interne financiering te putten, in plaats van zich tot de kapitaalmarkt te wenden. Dit ongewone grote aandeel van de interne financiering had in de laatste maanden na de geldzuivering niet alleen fiscale oorzaken, maar was ook toe te schrijven aan het verlangen om van de marktconjunctuur te profiteren. De op uitgestrekte terreinen nog onvoldoende concurrentie had, voor de ondernemingen deze politiek zeer vergemakkelijkt, zodat begrijpelijkerwijs de mogelijkheid, de investeringen met de middelen van de credietpolitiek in de hand te houden, tot een minimum moest dalen. Daartegenover moet alles worden gedaan, om deze tendentie binnen redelijke grenzen terug te brengen en aan de andere kant de spaarneiging te vergroten. Deze laatste wordt bevorderd door de te verwachten consolidering van de prijsverhoudingen. Aangenomen mag worden, dat de tot nu toe slechts zeer geringe toeneming van het bedrag aan inleggingen bij de spaarbanken groter zal worden. Op deze wijze zou het ook aan de bevolking duidelijk worden, dat de economische wederopbouw slechts tot stand kan komen door werkelijke vrijwillige beperking van het verbruik. In zoverre zou het ook niet ondoelmatig zijn, de creditrente van de banken, vooral ten gunste van besparingen op lange termijn, te verhogen en alle vormen van doelsparen aan te moedigen. Al mag ook; overeenkomstig de tegenwoordig in de economische theorie wel dominerende opvatting, dat de rente geen beslissende prikkel tot sparen is, de kans op succes niet worden overschat, toch moet aan de andere kant alles worden gedaan om in West-Duitsland weer een normale kapitaalmarkt op te bouwen. Men moet zich er echter goed van bewust zijn, dat het geringe spaarvolume binnen afzienbare tijd geenszins voldoende zal zijn om zelfs maar tot de meest urgente investeringen te kunnen overgaan. Dientengevolge zal men er zonder beschikbaarstelling van openbare middelen voor urgente investeringen niet kunnen komen. Zo blijkt de behoefte aan investeringscredieten voor het electriciteitsbedrijf, voor de overige openbare nutsbedrijven (gas en water), voor de mijnbouw, voor de spoorwegen, voor de totaal gefnuikte scheepvaart, alsmede voor de woningbouw van essentiële betekenis te zijn voor het gehele economische leven. Reeds deze voorgenomen investeringen zouden, gezien het geringe reële inkomen van de Duitse bevolking, een hoog percentage van het normale spaarquotum absorberen, zodat voor de eigenlijke industriële netto-investeringen slechts weinig speling overblijft, voor zover niet rechtstreeks kapitaalvoer uit het buitenland plaatsvindt. De voor de hand liggende gedachte, het in Duitsland meest schaarse goed, namelijk het kapitaal, van een aan die schaarste beantwoordende hoge rentevoet te voorzien, zou gelijk staan met het afzien van de uitbreiding van bepaalde installaties in het electriciteitsbedrijf, welke uitbreiding eenvoudig een onafwijsbare voorwaarde is voor de handhaving en verdere ontwikkeling der productie.

Het inkomenspeil.

In dit verband moet ook de kwestie van de hoogte van de inkomens worden bezien. Door het feit, dat tot nu toe de kosten van levensonderhoud sterker zijn gestegen dan de inkomens, is reeds een daling van het reële inkomen te constateren, welke slechts een andere uitdrukking is voor de door de oorlog veroorzaakte verarming van het Duitse

volk. Een algemene loonsverhoging, bijv. om aanpassing aan de prijsverhoudingen te verkrijgen, kan daarom in geen geval worden verwacht, daar bij de in doorsnee op laag niveau staande productietechniek een zeer hoog loonpeil alle export onmogelijk zou maken. Er kan dus alleen sprake zijn van aanpassing van bepaalde achtergebleven lonen der laagste inkomensklassen, zonder dat op deze wijze een algemene stijging van kosten plaatsvindt. Het is daarom van belang, dat, vooral met het oog op de consolidering van de prijsverhoudingen, de vakverenigingen voorlopig hebben afgezien van het eisen van een algemene loonsverhoging. Mochten de prijzen van de consumptiegoederen in de eerstvolgende maanden een daling van betekenis vertonen — waarop eigenlijk niet mag worden gerekend, daar de prijzen der grondstoffen, zoals kolen, hout, ijzer enz., tengevolge van de relatieve schaarste dezer artikelen wel sterk moesten stijgen — dan zou de kwestie van de hoogte der lonen in het belang van een sterkere kapitaalvorming opnieuw onder de ogen moeten worden gezien.

Deze hele kwestie houdt echter ten nauwste verband met de aanpassing van de binnenlandse markt aan de in de wereldeconomie bestaande verhoudingen. Want door de tengevolge van de uitschakeling van Oost-Duitsland toegenomen behoefte aan invoer van levensmiddelen en grondstoffen zijn handel en bedrijf in West-Duitsland in veel sterkere mate dan vóór de oorlog tot binding aan de wereldmarkt gedwongen. Dat blijkt vooral ook uit de te verwachten vermindering der importcredieten in de vorm der zgn. GARIOA-credieten voor levensmiddelen, die tot nu toe ongeveer de helft van de Duitse invoer uitmaakten. Terwijl dus een blijvende stijging van de import van grondstoffen en levensmiddelen in het belang van de wederopbouw noodzakelijk is, vloeit daaruit automatisch voort, dat ook de export moet worden verhoogd. De situatie zou gemakkelijker zijn, als de tegenwoordige export niet voor bijna twee derde met de verplichte uitvoer van kolen, hout en schroot belast was, terwijl vóór de oorlog de Duitse export voor meer dan 80 pCt uit afgewerkte industriële producten bestond, waarmee in de landen van West- en Midden-Europa een vijfde à een derde en meer van de totale behoefte aan geïmporteerde afgewerkte fabrieken werd gedekt. Daar de verplichte export, algemeen-economisch gezien, relatief geringe deviezenopbrengsten levert, moet ter aanvulling worden gestreefd naar een des te grotere export van afgewerkte producten, wil men de totale import in de loop van de tijd enigermate dekken.

Op 1 December 1948 is verandering in de organisatie van de Duitse handel gekomen in zoverre, dat de transacties met het buitenland uit de handen van de JEIA in die van de individuele importeur en exporteur zijn overgegaan. Daarmede wordt vooral bij kleinere en middelmatige transacties de wijze van afwikkeling zeer vergemakkelijkt. Het zou intussen dringend nodig zijn, dat dezelfde regeling ook tot de exporten van de Franse zône werd uitgestrekt. Wanneer men bij de in geheel Europa heersende schaarste aan dollars naar verlevendiging van de Duitse buitenlandse handel wil streven, dan is ongetwijfeld een voorwaarde daarvoor, dat bij het bepalen van de handelspolitiek althans voor het behoud van een minimum aan zelfstandigheid wordt gezorgd en ter ondersteuning van de werkzaamheid der kooplieden in het buitenland consulaire vertegenwoordigingen worden gevestigd. Juist wegens de sterke wijzigingen van de structuur van het economisch leven in het buitenland, welke aan de Duitse exporteurs slechts ten dele bekend zijn, zullen dergelijke instellingen wellicht nuttig blijken ter oriëntering en daarmee uiteindelijk ter besparing van deviezen.

Het wisselkoersvraagstuk.

Binnen het kader van dit voor de verdere ontwikkeling van het economisch leven in Duitsland centrale probleem

rijst de vraag van de bepaling van de juiste wisselkoers. Algemeen gesproken kan tegenover de door de militaire regeringen vastgestelde koers van 30 dollarcenten = 1 DM slechts de stelling worden geponeerd, dat op de duur naar de vorming van een evenwichtskoers moet worden gestreefd. Waar deze evenwichtskoers ligt, kan op het ogenblik, gezien de noodzakelijkheid van een structuurwijziging van het Duitse economisch leven en wegens de onoverzichtelijkheid van de verhoudingen op de wereldmarkt, nog moeilijk worden beoordeeld. Men kan echter na zorgvuldig onderzoek der prijsverhoudingen in binnen- en buitenland in de zin van de theorie van de koopkrachtpariteit hiervan uitgaan, dat de tegenwoordige koers een geschikte basis voor het huidige zakendoen is. Zeker is in elk geval, dat verlaging van de koers tot bijv. 25 of zelfs 20 dollarcenten, zoals eens door de „Neue Zürcher Zeitung” werd voorgesteld (waaromtrent echter de beslissing niet in Duitse handen zou liggen), niet geschikt zou zijn om de problemen van de buitenlandse handel voor de naaste toekomst op te lossen. Het is immers reeds gebleken, dat bij een reeks van goederen, die Duitsland vóór de oorlog exporteerde, door de vooruitgang van de techniek de kosten in het buitenland zo sterk konden worden verlaagd, dat zelfs bij een koersverlaging met 10 of 20 pCt of meer nog geen concurrentiemogelijkheid zou ontstaan. In deze gevallen zal nu eenmaal voortaan van export moeten worden afgezien, hoe moeilijk het voor de betrokken ondernemer ook moge zijn, deze werkelijkheid in te zien. Aan de andere kant zou bij die industrieën, voor welke een zekere mate van concurrentie met het buitenland mogelijk is, een tijdsgekoersverlaging als een Danaïdengeschenk moeten worden beschouwd, want op een verscherping der concurrentie op de wereldmarkt kan toch met stelligheid worden gerekend. Daarom is het op de duur beter, als de potentiële exportindustrieën allereerst door rationalisering hun kosten omlaag trachten te brengen. Daarmee wordt tevens de koopkracht van de binnenlandse markt verhoogd. Dat tenslotte een koersverlaging op het huidige tijdstip, nu in andere landen dergelijke problemen worden besproken, ongewenst lijkt, gezien de Bretton-Woods-plannen, behoeft geen betoog. Wat het hele probleem aangaat, moet er echter op worden gewezen, dat elke koersverlaging de invoer duurder zou maken en, gezien het hoge invoerquotum voor levensmiddelen, tot stijging der kosten van levensonderhoud en, bij die industrieën, waarvoor de grondstoffen voor een groot deel moeten worden ingevoerd, tot duurdere productie zou moeten leiden. Juist omdat het Duitse bedrijfsleven meer dan vóór de oorlog van invoer afhankelijk is, is het voor koersveranderingen aan de importzijde des te gevoeliger geworden. Daar de GARIOA-credieten volgens mededeling van het Amerikaanse militaire bestuur in elk geval binnenkort door werkelijke importen tegen de koers van 30 dollarcenten zullen worden vervangen, zal reeds dit feit de invoer in overeenkomstige mate belasten. Volgens zeer nauwkeurige onderzoeken van de „Bremer Ausschuss für Wirtschaftsforschung” is de hoogte van ongeveer de helft der binnenlandse groothandelsprijzen van import afhankelijk. Bijgevolg zou reeds een verlaging van de wisselkoers van 30 tot 27 dollarcenten een stijging van de kosten van levensonderhoud met 5 pCt veroorzaken. Aan de andere kant betekent zulk een koersverlaging, zoals reeds in het licht werd gesteld, geen merkbare verbetering van de mogelijkheden der exportindustrie, en wel wegens de zeer hoge kosten tengevolge van het lage peil van de productietechniek en wegens de overige lasten, die de wederopbouw en de structuurverandering van het bedrijfsleven in Duitsland veroorzaken.

Verandering van de wisselkoers zou ook voor de diverse landen een zeer verschillende uitwerking blijken te hebben, want let men op de prijsontwikkeling en de valutaveranderingen in het buitenland, dan blijkt, dat bijv. in België, Zwitserland, Zweden, Denemarken en Italië de prijzen buitensporig hoog zijn, terwijl daarentegen bijv. Noorwegen,

Zuid-Afrika en Groot-Brittannië een geringere stijging der kosten van levensonderhoud in vergelijking met de vooroorlogse periode té zien geven. In verband daarmee zou verandering van de wisselkoers, wat de Duitse export naar de verschillende landen betreft, zeer uiteenlopende gevolgen hebben. Daar bovendien in de meeste landen, afgezien van de deviezencontrole, invoerbeperkingen bestaan, blijkt tenslotte, dat in vele gevallen de Duitse exportmoeilikheden minder een prijsprobleem zijn dan een kwestie van de positie, die Duitsland in handelspolitiek opzicht inneemt. In het begin van dit artikel werd gezegd, dat voor de eerstvolgende maanden consolidering van de prijsverhoudingen te verwachten is; een prijsdaling van zodanige omvang, dat de export daardoor belangrijk zou worden vergemakkelijkt, lijkt daarom niet waarschijnlijk en bovendien ook niet wenselijk. Een duidelijke deflatie immers zou bij de nu eenmaal bestaande kostenstructuur misschien met onevenredige productiebeperkingen en als gevolg daarvan met ontslag van arbeiders gepaard gaan. Het resultaat, dat men ten aanzien van de export eventueel zou behalen, zou door nadelen, welke voor het binnenlandse bedrijfsleven zouden ontstaan, meer dan geheel worden opgeheven, zodat zulk een politiek geen aanbeveling zou verdienen. Hier mag dan ook slechts de verwachting worden uitgesproken, dat binnen afzienbare tijd in het belang van geheel Europa de voorwaarden aanwezig zullen zijn om de vaststelling van een wisselkoers mogelijk te maken, die enigszins met de evenwichtstoestand overeenkomt en waarbij met de omstandigheden in binnen- en buitenland rekening wordt gehouden. In dezelfde mate, waarin de Duitse economie dit doel nader komt, zal wellicht de deviezencontrole overbodig worden. Daarbij moeten echter de verkregen deviezen voorlopig nog worden gecontroleerd om kapitaalvlucht op grote schaal te beletten. Bovendien blijft het een open vraag, in hoeverre een deel van de verworven deviezen ter garanderen van de meest noodzakelijke invoer van levensmiddelen bij de vrije koersvorming buiten beschouwing moet worden gelaten. Dat er naar gestreefd wordt, de beperking op de goederen- en deviezenmarkt te verminderen, lijkt overigens bij de in Duitsland bestaande situatie te meer nodig, daar deze meer dan die in andere landen de lasten ondervindt van structuurveranderingen, die tevens het economisch niet gerechtvaardigde voortbestaan en ontstaan van kosten betekenen. Duitsland zal derhalve zijn bijdrage tot de wederopbouw in andere landen in de vorm van een toenemende export wellicht des te eerder kunnen leveren, naarmate de bijzondere voordelen, die Duitsland, wat de kosten van zijn productie betreft, tegenover de productieomstandigheden in het buitenland kan stellen, groter zijn.

Münster.

Prof. Dr W. HOFFMANN.

INGEZONDEN STUK.

P.B.O. — „VRIJE” ORGANISATIE.

De heer W. C. Fiege te 's-Gravenhage schrijft ons:

Het komt mij nuttig voor, enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van de door de heer Schenderling in zijn artikel „Beginnen bij het begin” (in „E.-S.B.” van 26 Januari jl., blz. 70) gesuggereerde vereenvoudiging van het Wetsontwerp op de P.B.O., in samenhang met de positie der vrije als representatief erkende organisaties.

Begrijp ik de heer S. goed, dan zouden de in het Wetsontwerp geprojecteerde bedrijfschappen z.i. (geheel) kunnen vervallen en de aan deze lichamen toebedachte taken (voor zover mogelijk) door de — als representatief erkende — vrije organisaties dienen te worden uitgevoerd met als overkoepelende organen: (hoofd)bedrijfschap(pen) of productschap(pen).

Ik veroorloof mij te dien aanzien het navolgende op te merken:

1. dat bij een zodanige opbouw van de organisatie van het bedrijfsleven de samenwerking tussen werkgevers en werknemers (althans op lager niveau) niet de publiekrechtelijke basis zal krijgen, die — als sluitstuk op de ontwikkeling in dezen — noodzakelijk is;
2. dat de P.B.O. in een zodanige structuur het gevaar loopt nimmer tot werkelijk leven te komen in het gehele althans in grote delen van het bedrijfsleven. Vooropgesteld zij, dat ik de opinie van de heer S., reeds tot uitdrukking komende in de titel van zijn artikel, volledig onderschrijf. Inderdaad is aan de onderbouw te weinig en (m.i.) aan de bovenbouw te veel aandacht besteed. Met name is de toekomstige positie (en taak) van de vrije organisaties in samenhang met de P.B.O. in het ontwerp van den Brink onvoldoende uitgewerkt. De diverse terzake door de heer S. geuite suggesties kan ik goeddeels onderschrijven.

Als nu echter de heer S. aan het slot van zijn artikel concludeert, dat:

„de nu geprojecteerde Bedrijfschappen . . . geheel kunnen vervallen”

en

„de P.B.O.'s in engere zin zouden kunnen worden beperkt tot . . . een zeer beperkt aantal product- en (hoofd)bedrijfschappen”

trekt hij een conclusie, die onvoldoende steun vindt in het voorafgaande om aanvaardbaar te zijn. (Indien de heer S. uitsluitend realisatie van de door hem gedane suggesties zou voorstaan, is een zo ver gaande conclusie ook niet nodig en m.i. evenmin gewenst).

Allereerst wordt door de heer S. aan een van de meest essentiële doeleinden van de P.B.O., nl. het geven van een hechte publiekrechtelijke basis aan de samenwerking tussen werkgevers en werknemers, geen aandacht besteed. Voorshands kan ik niet inzien, hoe deze in de door de heer S. geopperde vereenvoudigde structuur — in welke de vrije organisaties in de plaats zouden treden van de in het ontwerp van den Brink geprojecteerde bedrijfschappen — tot stand zou kunnen komen.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken, dat de heer S. de P.B.O. te veel door de werkgeversbrii beziét. Hetgeen meer gebeurt. (Ook andersom!).

Afgezien hiervan: als de P.B.O. als „kroon op het werk” in de gelijkberechtigde samenwerking werkgevers-werknemers niet zou slagen; als op publiekrechtelijke basis de verzoening en de synthese in een hogere eenheid, van kapitaal en arbeid niet zou gelukken, hiertoe niet op zeer breed front tenminste de mogelijkheid wordt geschapen, zal niet alleen de werknemer, maar ook — misschien zelfs vooral — de werkgever hiervan in de toekomst de wrange vruchten plukken.

Wat nu betreft mijn tweede opmerking: de door de heer S. bedoelde vrije organisaties tonen in enkele opzichten trekken van vergelijking met de P.B.O. (schrijft de heer S. daarom over: „de P.B.O.'s in engere zin”?) maar . . . ze zijn het (uiteraard) niet.

Nogmaals, de door de heer S. geuite critiek over de onvoldoende uitgewerkte onderbouw onderschrijf ik volledig, maar de in het slot van zijn artikel vervatte conclusie kan mij niet bekoren. Stellen wij ons de uitwerking van de door de heer S. getrokken conclusie eens praktisch voor ogen. Nemen wij bijv. het ambacht.

Aannemende, dat een horizontale bovenbouw hier het meest gewenst zou zijn, dan zouden wij krijgen een bedrijfsschap „Ambacht”, en daaronder een groot aantal vrije (al dan niet) als representatief erkende organisaties op het gebied van de metaal-, hout-, leder-, textiel-, grafische ambachten enz. (dit kunnen er voor één onderdeel (vak) van één der zo even genoemde bedrijfstakken reeds zes zijn, nl. neutrale, rooms-katholieke en protestant-christelijke werkgevers- en werknemersorganisaties).

Voor alle werkgevers en werknemers in deze vakken van het ambacht zou de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie

een hun vreemd lichaam blijven. Hun (vrije) organisaties in veel afhankelijk van het — uit de aard der zaak dan omvangrijke — publiekrechtelijke toporgaan (P.B.O. „in engere zin”). Strijd over de uitvoering van taken (welke kunnen worden gedelegeerd). Het hanteren van de verordenende bevoegdheid (uiteraard) uitsluitend voorbehouden aan het toporgaan. Geen bedrijfsschap op lager (eigen) niveau, binnen hetwelk coördinatie van taken en samenwerking van werknemersorganisaties onderling enerzijds en werkgeversorganisaties onderling anderzijds, publiekrechtelijk gefundeerd kan plaatsvinden en worden gestimuleerd. En — zoals reeds vermeld onder 1. — samenwerking tussen werkgevers en werknemers in eigen vak of bedrijfstak niet mogelijk op publiekrechtelijke basis.

Inderdaad, men beginne bij het begin, maar het komt mij voor, dat dit niet dient te geschieden in de trant, zoals door de heer S. in zijn conclusie gesuggereerd, hoe zeer ook een groot deel van zijn voorafgaande opmerkingen en suggesties ernstige aandacht en overweging ten volle verdienen.

Naschrift.

1. De heer Fiège en ik zijn het in hoofdzaak eens: méér aandacht moet worden besteed aan de onderbouw; de positie der vrije, als representatief erkende organisaties moet nader worden uitgewerkt.

2. De heer Fiège vreest, dat door mij de P.B.O. te veel door de werkgeversbril wordt gezien. Ik zou willen waarschuwen voor de fout de P.B.O. te uitsluitend en te eenzijdig te bezien in het licht van de sociale verhoudingen. De verhouding Staat/Maatschappij en die tussen de verschillende functies in het bedrijfsleven en de daarmee corresponderende bevolkingsgroepen onderling (Landbouw, Handel, Industrie enz.) zijn even belangrijk.

3. Een concreet voorbeeld, aansluitend bij dat van de heer Fiège: nemen wij als uitgangspunt (van onderop!) het houtverwerkende ambacht. Dit kan (desgewenst) worden georganiseerd in een vrije representatieve organisatie. Deze organisatie kan een eenheidsorganisatie zijn of zelfs samengesteld, bijv. als Federatie, uit diverse organisaties voor de verschillende onderdelen van het houtverwerkende ambacht of voor ambachtssleden van verschillende levens- en wereldbeschouwing. Evenzo kunnen representatieve organisaties ontstaan voor de houtverwerkende industrie, de houthandel en de werknemers in houtindustrie en houthandel. Al deze groepen ressorteren onder een P.B.O.: het productschap voor hout. Wanneer nu maar de positie der vrije representatieve organisaties voldoende wordt uitgewerkt, zie ik niet in, waarom nog tussen productschap en representatieve organisaties bedrijfsschappen moeten worden geconstrueerd. Ik zie geen taken voor deze „bedrijfsschappen”, die niet enerzijds door het productschap of anderzijds door de representatieve organisaties kunnen worden vervuld.

Tof de taak van het productschap kan o.a. behoren het verlenen van sanctie aan in eerste instantie tussen de representatieve organisaties getroffen overeenkomsten.

Wil het houtverwerkende ambacht zich tezamen met andere ambachtsgroepen nog in een centrale organisatie voor het Ambacht organiseren, dan is daartegen niet het minste bezwaar, maar de vraag is, of dit publiekrechtelijk moet zijn. Ik meen van niet.

Bij de huidige opzet zal het echter beslist noodzakelijk zijn, dat onder de productschappen nog bedrijfsschappen komen, in verband waarmee echter voor de representatieve organisaties geen grotere taak overblijft dan... kiezen en achteraf critiseren van door anderen genomen en uitgevoerde maatregelen.

Mr LUC. SCHENDERLING.

AANTEKENING.

HET JAARVERSLAG 1948 VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË.

In het verslag van de Nationale Bank van België over het afgelopen jaar, dat op 28 Februari jl. aan de Algemene Aandeelhoudersvergadering is voorgelegd, worden achtereenvolgens de op 13 September goedgekeurde statutenwijziging, de monetaire politiek, de ontwikkeling van het geld- en financiewezen en de economische toestand van België in 1948 uitvoerig besproken.

In bovengenoemde statutenwijziging, die hoegenaamd geen verandering heeft gebracht in de juridische vorm der Nationale Bank — zij blijft een naamloze vennootschap onder staatstoezicht — wordt, meer dan voorheen, de nadruk gelegd op de kenmerken der Bank als openbare instelling. De wijziging moet worden gezien als een verdeling der bevoegdheden tussen de Regering en de centrale bank op monetair gebied, welke noodzakelijk wordt geacht om een doeltreffende samenwerking tussen deze beide organen mogelijk te maken. De invloed van de Staat op de Bank is, daar deze nu voor 50 pCt in het maatschappelijk kapitaal der Bank deelneemt en het recht heeft verkregen de directeuren te benoemen, niet onbelangrijk versterkt. Het principe, dat de Bank bij aankopen van overheidsfondsen aan een maximumgrens is gebonden, werd bij deze statutenwijziging gehandhaafd, doch tot nadere beschikking werd besloten, dat deze grens door overeenkomst tussen de Bank en de Minister van Financiën zou worden vastgesteld. De Bank zal dus moeten oordelen over de wenselijkheid van eventuele voorschotten aan de Schatkist in het raam van de credietpolitiek. Op 14 September werd dit bedrag vastgesteld op 10 mrd francs, terwijl de Bank van de Regering de verzekering kreeg, dat alles in het werk zou worden gesteld om deze grens niet te overschrijden.

De monetaire situatie in 1948.

De politiek van monetaire stabilisatie, welke in feite sedert November 1946 wordt gevoerd, dient volgens de Nationale Bank te worden voortgezet, teneinde de koopkracht van de franc te beschermen en abnormale expansie in sommige sectoren van het bedrijfsleven te remmen. Deze politiek, welke werd gevoerd d.m.v. discontoverhoging en het geven van richtlijnen aan de credietinstellingen, heeft, aldus de Bank, aanmerkelijk bijgedragen tot de stabiliteit van de franc en het vertrouwen in de Belgische valuta in binnen- en buitenland. De Bank wil derhalve deze voorzichtige credietpolitiek voortgezet zien, weliswaar met aanpassingen aan de omstandigheden, doch onverzwakt wat de algemene richting betreft. Dit betekent, dat openbare en particuliere uitrusting door het spaarwezen, en openbare uitgaven door de ontvangsten van de Schatkist dienen te worden gefinancierd.

Ten aanzien van de financiering van de buitenlandse handel geldt hetzelfde. Een verdere credietverlening van de Bank aan het buitenland zal nl. noch een verdere stijging van de Belgische export tengevolge hebben; noch deze op het oude peil handhaven, doch veeleer een verdere ophoping van debetsaldi met zich brengen, die een risico voor de nationale gemeenschap zouden betekenen. België heeft, aldus de Nationale Bank, het zijne gedaan, en de landen, die goederen in België hebben gekocht, zullen door eigen krachtsinspanning en in het raam der internationale samenwerking hun betalingsmoeilijkheden moeten overwinnen.

De ontwikkeling van het geld- en financiewezen past geheel in het kader van bovengenoemde stabilisatiepolitiek. Zowel de chartale als de girale circulatie bleven tot einde Juni stabiel. Daarna deed zich een uitbreiding van het geldvolume voor, die in hoofdzaak kan worden toegeschreven aan een deblokkering van 20 pCt op alle onbeschikbare saldi en de gedeeltelijke terugbetaling van de

in 1943 uitgegeven Schatkistcertificaten. Per saldo is de geldcirculatie van ult. 1947 tot ult. 1948 met frs 10,4 mrd of 7 pCt gestegen.

T.a.v. de credieten, die door de banken aan het bedrijfsleven en de Overheid werden verleend, merkt de Bank op, dat de gegeven richtlijnen over het algemeen werden nageleefd; het totaal bedrag der credieten aan het bedrijfsleven steeg in de loop van 1948 met slechts ca frs 2 mrd, terwijl het crediet aan de Staat in de vorm van discontering van Schatkistcertificaten met frs 2,7 mrd verminderde. De Nationale Bank zelf kwam in ruimer mate het bedrijfsleven en de parastatale instellingen te hulp, vooral toen omstreeks midden 1948 de toestand op de geld- en kapitaalmarkt gespannen was.

Het goud- en deviezenbezit steeg gedurende het afgelopen jaar van frs 36,9 mrd tot frs 39,4 mrd, welke stijging ten dele is toe te schrijven aan een toeneming der goudvoorraad met frs 1,3 mrd.

Het tekort op de gewone begroting van de Staat werd, zoals uit onderstaande tabel blijkt, in 1948 tot minder dan frs 3 mrd teruggebracht; de buitengewone uitgaven, exclusief de credieten voor aflossing der Muntsaneringslening en de bijdrage voor Bretton Woods bereikten daarentegen in 1948 het hoogste peil sedert de bevrijding. Om te voorzien in deze tekorten, beschikte de Staat over eigen middelen afkomstig uit de invordering van vroeger verleende Schatkistvoorschotten en uit de opbrengst van leningen. Slechts bij uitzondering werd sedert 1946 een beroep op de Nationale Bank gedaan, terwijl de vordering van de Bank op de Staat als gevolg van de wet van 28 Juli 1948, werd teruggebracht op frs 37.465 mln, waarvan frs 35.000 mln werd geconsolideerd. Het bezit van de Bank aan Schatkistcertificaten bedroeg ult. 1948 slechts frs 2.678 mln tegen frs 49.946 mln een jaar tevoren.

mrd door de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen. Geen der leningen had echter een langere looptijd dan 10 jaar; de rentevoet varieerde van 4 tot 4,5 pCt.

België's economische ontwikkeling in 1948.

De Belgische economische ontwikkeling was niet onverdeeld gunstig. Hoewel in de meeste industrieën het productiepeil van 1947 werd overschreden, hadden vele bedrijfstakken met afzetmoeilijkheden te kampen. De steenkoolproductie vertoonde het afgelopen jaar een voortdurende stijging, waardoor de gemiddelde dagproductie met meer dan 10.000 ton toenam. Dit leidde ertoe, dat de vrije verkoop van brandstoffen, uitgezonderd die voor bepaalde soorten, werd hersteld, terwijl de invoer geleidelijk werd verminderd. Door de toenemende productie in andere voortbrengingslanden en het hoge Belgische prijspeil is evenwel de uitvoer eveneens sterk verminderd. In de metaalindustrie heerste grote bedrijvigheid. Vooral de staalindustrie profiteerde van de sterke vraag naar staalproducten, die op de wereldmarkt heerst. Daar bovendien de gestegen steenkool- en cokesproductie voldoende brandstoffen waarborgde en de aanvoer van ijzererts normaal verliep, waren de omstandigheden voor deze industrie uitermate gunstig. Het aantal hoogovens in gebruik steeg van 38 bij het begin van het jaar tot 48 per einde December en de productie van ruw ijzer, ruw staal en afgewerkt staal beliep het afgelopen jaar resp. 126, 127 en 135 pCt van het gemiddelde over de periode 1936-'38.

De textielindustrie kenmerkte zich door een dalende bedrijvigheid, welke, volgens de Nationale Bank, vnl. werd veroorzaakt door een vermindering der binnenlandse vraag, terwijl voorts de betalingsmoeilijkheden in het merendeel der Europese landen tengevolge hadden, dat het vooroorlogse uitvoervolume niet werd bereikt en zelfs

De Belgische begroting sinds 1945.
(in mln francs)

	Dienstjaar 1945	Dienstjaar 1946	Dienstjaar 1947	Dienstjaar 1948	Dienstjaar 1949 (raming)
A. Gewone begroting					
Uitgaven:					
gewone	28.366	31.879	36.055	43.601	47.692
voortvloeiend uit de oorlog	25.152	14.822	25.176	19.364	12.426
	53.518 ¹⁾	46.701 ¹⁾	61.231	62.965	60.118
Ontvangsten:					
gewone	21.202	42.242	46.395	58.572	59.457
voortvloeiend uit de oorlog	46	4.184	541	2.010	951
	21.248	46.426	46.936	60.582	60.408
Saldo uitgaven (—) of ontvangsten (+) ..	— 32.270	— 275	— 14.295	— 2.383	+ 290
B. Buitengew. begr.					
Uitgaven	2.482	7.535 ^{1) 2)}	6.763 ^{1) 4)}	8.311 ¹⁾	5.866 ¹⁾
Ontvangsten	30	40 ³⁾	125 ³⁾	310 ³⁾	754 ³⁾

¹⁾ Excl. frs 29.578 mln Schatkistvoorschotten, bijna geheel gerekend bij 1946, doch grotendeels op vorige dienstjaren, vnl. 1945 betrekking hebbend.

²⁾ Excl. credieten voor aflossing Muntsaneringslening.

³⁾ Excl. opbrengst der belastingen van de geldsanering.

⁴⁾ Excl. frs 10.846 mln voor deelneming Bretton Woods.

De daggeldmarkt bleef na een gespannen toestand van Juli tot half Augustus, toen de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, de belangrijkste geldgever, van de markt wegbleef, een bevredigend verloop vertonen. De callgeldrente bleef gedurende het gehele jaar op 1,25 pCt gehandhaafd.

Op de kapitaalmarkt bleef de omvang der beurstransacties zeer beperkt, zij het, dat zich van einde December 1947 tot Maart 1948 een haussebeweging aftekende als gevolg van de geruchten over mogelijke herwaardering van het goud en algemene aanpassing der valuta's. Ook het beroep, dat van particuliere zijde op de kapitaalmarkt werd gedaan, was, met het oog op de zich steeds meer verbredende interne financiering, zeer beperkt. De Overheid deed in ruimere mate beroep op de kapitaalmarkt, o.a. door plaatsing van frs 3,7 mrd Schatkistcertificaten, een uitgifte van frs 750 mln door het Gemeentekrediet en frs. 1

t.o.v. 1947 met 10 pCt terugliep. Bovendien had de vlasnijverheid te kampen met moeilijkheden in de grondstoffenvoorziening.

De verkeersmiddelen hebben over het algemeen hun vooroorlogse capaciteit bereikt. De landbouw boekte bevredigende resultaten, doch als de prijsdaling, welke sedert Mei 1948 is ingetreden, zich voortzet, zullen zich weldra rentabiliteitsproblemen voordoen.

De werkloosheid is aanmerkelijk gestegen; het daggemiddelde der gecontroleerde geheel werklozen is t.o.v. 1947 meer dan verdubbeld. De oorzaken dezer toenemende werkloosheid liggen in de afnemende van de vraag naar Belgische producten, ten dele een gevolg van een zekere verzadiging der achterstallige vraag, ten dele van het hoge Belgische prijspeil, de betalingsmoeilijkheden en de concurrentie van het buitenland en de vooruitgang der tech-

niek. De uitkeringen aan werklozen, welke gemiddeld per dag ca frs 6 mln. bedroegen, kwamen, daar de bijdragen uit de werkloosheidsverzekering ontoereikend waren, ten dele ten laste van de Staat.

De aanvankelijk snelle stijging van de prijzen maakte na een periode van stilstand in October plaats voor een prijsdaling, welke zich het eerst en het sterkst bij de landbouw openbaarde. Daarna deed zich eveneens, hoewel in mindere mate, een omslag voor in de industriële groothandelsprijzen. Doordat evenwel de kleinhandelsprijzen, welke uiteraard minder beweeglijk zijn, slechts weinig door deze daling werden beïnvloed en per saldo nog een belangrijke stijging van Januari tot December vertoonden, was een nieuwe aanpassing der loonpolitiek noodzakelijk i.v.m. de gestegen kosten van levensonderhoud.

De gunstige ontwikkeling van de buitenlandse handel hield in 1948 aan. De gemiddelde maandelijkse uitvoer steeg van frs 5.138 mln in 1947 tot frs 6.159 mln in 1948, hetgeen, daar de invoer slechts steeg van frs 7.130 tot frs 7.253 mln per maand, een aanzienlijke verbetering van de handelsbalans betekende. De uitvoer van afgewerkte producten is procentueel meer gestegen dan de totale uitvoer, doch betrof nagenoeg uitsluitend metaalproducten, terwijl de uitvoer van andere afgewerkte producten, welke door het buitenland worden beschouwd als niet-essentiële goederen, afnam. Een splitsing van de handelsbalans naar monetaire gebieden wijst uit, dat het batig saldo met het gebied der betalingsaccorden is verminderd, hetgeen is toe te schrijven aan het feit, dat de invoer uit deze gebieden sterker is toegenomen dan de uitvoer. Deze ontwikkeling duidt op een gunstige ommekeer in de handel, daar deze invoer in de plaats trad van de abnormaal hoge uit het dollargebied.

Ondanks het gunstige verloop van de uitvoer naar het gebied der betalingsaccorden vormt de geleidelijke uitputting der goud- en deviezenvoorraden van dit gebied een bedreiging voor de toekomstige ontwikkeling. De trekkingsrechten, welke in het kader van het Marshall-plan zijn voorzien t.b.v. de debiteurlanden als tegenwaarde voor de bedragen, welke als voorwaardelijke hulp aan de crediteurlanden zijn toegezegd, verzwakken evenwel bovengenoemde bedreiging van de Belgisch-Luxemburgse buitenlandse handel. Het ziet er naar uit, aldus de Verslag, dat de werking van het Marshall-plan, dank zij de opgedane ervaring, zal kunnen worden volmaakt en dat er „in zijn verdere toepassing beter zal gelet worden op de belangen van die landen, die, zoals het onze, reeds een eigen belangrijke bijdrage tot het herstel leverden. De handhaving van een gezonde toestand in deze landen is even belangrijk als het herstel in de minder begunstigde”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE EXPORT-IMPORT BANK EN TRUMAN'S „VIERDE PUNT”.

Op initiatief van de Amerikaanse Regering werd de Export-Import Bank opgericht in 1934, met het doel de internationale handel te bevorderen met behulp van credieten op middelmatige en lange termijn, geput uit overheidsfondsen; in die tijd was particulier kapitaal voor dit doel vrijwel niet te verkrijgen. Roosevelt's Regering, aldus „The Investors' Chronicle” van 26 dezer, beoogde met het nieuwe instituut ook uitbreiding van de credietverlening aan Rusland na herstel der diplomatieke betrekkingen; van dit plan is echter nimmer iets gekomen. Tot de zomer van 1945 heeft de Export-Import Bank een onbelangrijke rol gespeeld: in de elf jaren van haar bestaan had zij in totaal voor \$ 500 mln aan crediet verleend, vnl. aan Zuid-Amerikaanse landen; ca 60 pCt hiervan was op dat moment afgelost.

In Juli 1945 echter verhoogde het Congres de leningscapaciteit van de Export-Import Bank van \$ 700 mln tot

\$ 3.500 mln, ten behoeve van het verlenen van reconstructiecredieten en ter overbrugging van de periode, die nog moest verlopen alvorens de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling kon gaan functioneren. Van December 1945 tot Juni 1948 liep het totaalbedrag aan uitstaande leningen op van \$ 252 mln tot \$ 2.229 mln; Europa nam van dit laatste bedrag ca 75 pCt voor zijn rekening.

Na het in werking treden van het E.R.P. besloot de directie van de Export-Import Bank, dat verdere credietverlening aan E.R.P.-landen slechts in buitengewone omstandigheden zou geschieden. De Bank keerde vervolgens terug tot haar voornaamste vooroorlogse werkterrein: Zuid-Amerika (waar duidelijk enige jalouzie t.o.v. de aan Europa te verlenen Marshall-hulp merkbaar was). Weliswaar heeft deze nieuwe activiteit nog geen grote vlucht genomen — de aan Zuid-Amerikaanse landen verleende credieten stegen van \$ 137 mln in Juni 1945 tot \$ 277 mln in Juni 1948, terwijl toen bovendien \$ 181 mln was geautoriseerd maar nog niet beschikbaar gesteld — doch Zuid-Amerika heeft er reeds heilzame gevolgen van ondervonden.

Men neemt thans algemeen aan, dat de Export-Import Bank een belangrijke rol zal spelen in de verwerkelijking van Truman's befaamde „vierde punt”: de ontwikkeling van „backward areas”. Er bestaat, wat dit betreft, nog geen definitief programma, maar het State Department werkt aan een plan. Naar het schijnt, zullen drie stadia te onderscheiden zijn: a. het opstellen van overzichten van hulpbronnen en economische mogelijkheden der betrokken gebieden; aan een aantal van deze overzichten, nl. in Brazilië, Peru, Columbia, Haïti, Liberia, India en Iran, wordt onder auspiciën van de Wereldbank en de Verenigde Naties reeds gewerkt; b. het verstrekken van leningen uit overheidsfondsen; c. het aanmoedigen van particulier kapitaal om in de projecten deel te nemen.

PARIJS EN GENÈVE.

De O.E.E.C. te Parijs en de Economische Commissie voor Europa der Verenigde Naties (E.C.E.) te Genève hebben tot nu toe enigszins langs elkaar heen gewerkt; de E.C.E. bestrijkt geheel Europa en ziet in de O.E.E.C. een gevaarlijk regionalisme met politieke inslag, de O.E.E.C. heeft wel eens misprijzend naar Rusland's aanwezigheid in de E.C.E. gekeken. Maar, aldus „The Economist” van 26 dezer, er is een kans, dat beide lichamen tot grotere samenwerking zullen komen.

Immers, de O.E.E.C. heeft thans een programma goedgekeurd, dat berust op het door haar opgestelde Interim Rapport en de daarop gevolgde suggesties van Paul Hoffman. Dit programma betreft: bereiken van interne financiële stabiliteit, sterke toeneming van exporten, coördinatie en expansie van investeringen, rigoreuze beperking van niet-essentiële dollar-importen en het opsporen van alternatieve (niet-dollar-) inkoopmarkten. Wat dit laatste nu betreft, zijn de discussies, gevoerd in het „Trade Committee” van de E.C.E., van betekenis; hierbij kwam nl. naar voren, dat bepaalde voedingsmiddelen en grondstoffen, thans gekocht voor dollars, onder zekere voorwaarden in Oost-Europa kunnen worden betrokken. Bij de laatste zitting van de genoemde commissie werd overeengekomen, lijsten op te stellen, waarop „Westelijke” behoeften worden geconfronteerd met „Oostelijke” leveringsmogelijkheden, en voor de eerste keer hebben thans de Oost-Europese landen het werk van de O.E.E.C. erkend door de schatting van deze organisatie betreffende de behoeften van West-Europa als discussiebasis te aanvaarden. Een zwaluw maakt nog geen zomer, zegt het blad, maar gemeenschappelijke belangen zijn thans erkend en wellicht zal daaruit een betere verstandhouding tussen Parijs en Genève ontstaan.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

- De omloopssnelheid van het geld en zijn betekenis voor geld-waarde en monetair evenwicht* door Prof. Dr J. Zijlstra. *Capita Selecta der Economie VII.* H. E. Stenfert Kroese's Uitg. Mij, Leiden 1948. 235 blz., geb. f 11,75.
- De polen van het intellect.* Derde, geheel herziene druk van „Menschen en mogelijkheden” door Dr J. Luning Prak. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgeversmij N.V., Amsterdam 1948. 247 blz., ing.
- Het vervoerswezen* door Prof. Dr P. Kuin en Dr H. J. Keuning. Verschenen in de reeks: De Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht, Brussel. 162 blz., ing. f 6,70.
- Het belastingrecht. Zijn grondslagen en ontwikkeling. Deel I* door P. J. A. Adriani. L. J. Veen's Uitgeversmij N.V., Amsterdam en Uitgeverij „Het Kompas” N.V., Antwerpen 1948. 380 blz., geb. f 14,50.

BROCHURES.

- Dubbele successierechten.* Stenografisch verslag van het debat in de vergadering van 17 April 1948 van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Belastingrecht en de Vereniging voor Belastingwetenschap. Geschriften van de groep Nederland der Internationale Vereniging voor Financieel en Fiscaal Recht (I.F.A.). No. 3, September 1948. 37 blz., ingen.
- Oorlogsheffingen in onderscheidene landen* door Mr J. R. Schaafsma, M. A. Wisselink, Drs H. J. Dammers. Geschriften van de groep Nederland der Internationale Vereeniging voor Financieel en Fiscaal Recht (I.F.A.). No 1, Juli 1946. D. van Sijn & Zonen, Rotterdam 105 blz., ingen.
- Onderzoek naar de betekenis en de vooruitzichten van den Nederlandschen handel in ruwe tabak.* Samengesteld door de Economische Afdeling van Preijer en de Haan in opdracht van de Vakgroep Groothandel in Tabak. Amsterdam, Maart 1947. 198 blz., ing.
- Het object der economische geschiedenis* door Dr T. P. van der Kooy. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden op 15 October 1948. Uitgeverij H. J. Paris, Amsterdam, 30 blz., ing. f 1,50.
- Een stem over de herziening der sociale verzekering* door H. van Barneveld. Studiecommissie uit het verzekeringsbedrijf, 's-Gravenhage 1948, 118 blz., ing. f 1.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Onlangs de naderende maandultimo was van een verkrapting van de geldmarkt weinig te bemerken. De banken hebben over het algemeen voorzieningen getroffen in verband met de storting op de obligaties Unilever per 7 Maart a.s., zodat aan de opvragingen van chartaal geld bij de maandwisseling gemakkelijk kon worden voldaan. De callgeldrente bleef ongewijzigd $\frac{3}{8}$ pCt. Het kortlopende Maartpapier werd tegen $1\frac{1}{8}$ pCt gevraagd, Mei- en Junipromessen werden tegen $1\frac{3}{8}$ pCt aangeboden, terwijl met uitzondering van de schaars aanwezige Julipromessen, die tegen $1\frac{5}{16}$ pCt aangeboden waren, het langerlopende papier $1\frac{7}{16}$ — $1\frac{1}{2}$ pCt noteerde.

De obligatie-emissie van de Unilever is zeer sterk overtekend; blijkbaar heeft de attractie van het, voorlopig nominale, conversierecht en de standing der emitterende onderneming grote kapitalen in de emissiemarkt gebracht, ook al houdt men rekening met het gebruikelijke majoreren. Overigens schijnt de fase der $\frac{3}{8}$ pCt leningen voor industriële ondernemingen ongeveer voorbij te zijn, daar de Demka, blijkens mededelingen in het prospectus, een onderhandse geldlening tegen $3\frac{5}{8}$ pCt heeft moeten afsluiten.

De M. v. A. op het wetsontwerp Vergoeding Oorlogsschade bevatte voor de emissiemarkt in zoverre verheugend nieuws, dat overwogen wordt het zegelrecht op onderhandse geldleningen te wijzigen. De moeilijk motiveerbare fiscale bevoordeling van de onderhandse geldlening boven de obligatie-emissie zal dus wellicht binnenkort tot het verleden behoren. Of hiervan een belangrijke stimulans voor de publieke emissie van obligaties zal uitgaan, moet worden afgewacht. De structuurveranderingen op de kapitaalmarkt, welke de uitschakeling van de publieke emissiemarkt op dit terrein zozeer hebben veroorzaakt, zoals in het voorgaande overzicht werd aangegeven, blijven uiteraard onverminderd werkzaam.

De staatsfondsenmarkt stond in de afgelopen week onder druk, waardoor de koers der 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947 tot 96 $\frac{3}{4}$ pCt daalde. Met belangstelling wordt ter beurze de datum van 1 Maart a.s. afgewacht, wanneer de 3 pCt Grootboekschuld 1946 verhandelbaar wordt gesteld.

Na het lichte herstel van de voorgaande week vertoonde de aandelenmarkt thans over de gehele linie weer een dalende tendentie. De verschillende emissies, welke thans worden uitgebracht, blijkbaar omdat langer uitstel der plannen niet meer verantwoord is, verhaasten uit de aard der zaak het reeds geruime tijd werkzame proces van koersdaling.

	18 Febr. 1949	25 Febr. 1949
A.K.U.	157 $\frac{1}{4}$	155 $\frac{1}{2}$
v. Berkel's Patent	111	109 $\frac{1}{4}$
Lever Bros. Unilever C. v. A.	242	235 $\frac{3}{4}$
Philips G. b. v. A.	222	220
Koninklijke Petroleum	303 $\frac{3}{4}$	294 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	163 $\frac{3}{4}$	161
N.S.U.	162 $\frac{1}{2}$	159 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	160 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{2}$
Deli Mij. C. v. A.	146	143
Amsterdam Rubber	156	153
Internatio	183	180

STATISTIEKEN.

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
9 Febr. '49	0,2	1.299,2	1.300	1.230,2	70,1
16 Febr. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.228,5	71,7
23 Febr. '49	0,2	1.299,3	1.300	1.228,0	72,2

Data	Gouden en zilveren munten	Govt securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
9 Febr. '49	3,8	310,5	23,5	28,1	422,7	14,8	296,2
16 Febr. '49	3,8	298,6	36,9	24,6	417,2	11,4	299,5
23 Febr. '49	3,8	301,7	32,1	23,4	414,8	10,9	295,7

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
7 Febr. 1949	5.833,1	257,1	156,3	47,5	4.223,7	1.621,4
15 Febr. 1949	5.838,7	258,8	162,3	47,5	4.160,2	1.701,0
23 Febr. 1949	5.848,0	274,8	163,7	47,5	4.168,0	1.716,4

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 28 Februari 1949.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank —) Agentsch. „ 500,—	f	500,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4 ^e , van de Bankwet 1948)	„	„	„
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.800.000.000,—	„
Voorschotten in rek.-crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 153.582.341,71) Bijbank „ 459.869,55) Agentsch. „ 10.583.972,71	f	164.626.183,97)
Op effecten enz.	„	163.626.779,28)	„
Op goederen en celen	„	999.404,69	„
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„	—	„
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.500.000.000,—	„
Munt en muntmateriaal	„	„	„
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 439.166.835,71	„	„
Zilveren munt enz.	„ 4.572.070,50	„	443.738.906,21
Papier op het buitenland	f 204.283.280,—	„	„
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 130.614.336,44	„	„
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 6.250.114,73	„	341.147.731,17
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	179.888.459,81	„
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen	„	107.910.254,76	„
Gebouwen en inventaris	„	2.500.000,—	„
Diverse rekeningen	„	47.834.347,34	„
		f	4.587.146.383,26
Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—	„	„
Reservefondsen	„ 12.759.703,05	„	„
Bijzondere reserves	„ 54.447.566,03	„	„
Pensioenfondsen	„ 20.062.019,19	„	„
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst	„ 1.500.000,—	„	„
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	„ 108.241.100,—	„	„
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)	„ 3.045.236.460,—	„	„
Bankassigaties in omloop	„ 219.624,37	„	„
Rekening-courant saldo's	„	„	„
's Rijks Schatkist	f 173.806.225,71	„	„
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„ 250.497.115,51	„	„
Geblokkeerde saldo's	„ 4.030.916,70	„	„
Saldo's van banken in Nederland	„ 38.663.138,30	„	„
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 328.481.725,67	„	„
Andere vrije saldo's	„ 332.551.961,12	„	1.128.031.083,01
Crediteuren in vreemde geldsoort	„ 102.048.553,79	„	„
Diverse rekeningen	„ 94.600.273,82	„	„
		f	4.587.146.383,26

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen
 2) Waarvan aan Indonesië (Vet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 36.894.550,—
 139.046.801,50

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
3 Febr. 1949	52.817	321.029	125.042	173.300	426.000
10 Febr. 1949	52.817	329.325	125.042	166.600	426.000
17 Febr. 1949	52.817	334.376	125.042	162.800	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.455	765	62.695
3 Febr. 1949	1.001.667	158.964	715	156.334
10 Febr. 1949	995.585	161.063	789	158.756
17 Febr. 1949	981.058	170.759	858	168.456

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizender guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corr. resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rek.-crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
17 Jan. '49	444.184	252.983	161.900	143.612	3.044.521
24 Jan. '49	443.506	260.127	149.427	145.956	3.006.466
31 Jan. '49	443.385	257.360	151.706	193.064	3.051.999
7 Febr. '49	443.415	247.181	153.508	143.841	3.009.603
14 Febr. '49	443.463	225.785	164.771	147.086	2.991.031
21 Febr. '49	443.605	206.090	195.492	144.114	2.979.172
28 Febr. '49	443.730	204.283	136.864	164.626	3.045.226

Data	Saldo in rekening courant					
	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde circuli. banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
17 Jan. '49	189.029	214.012	5.226	54.669	336.547	358.698
24 Jan. '49	244.705	214.012	4.498	44.297	330.861	354.121
31 Jan. '49	265.218	214.012	4.471	34.956	329.507	340.837
7 Febr. '49	225.644	214.012	3.971	40.306	336.697	357.264
14 Febr. '49	239.584	214.012	4.102	52.995	347.723	338.505
21 Febr. '49	232.108	214.012	4.173	58.580	331.626	382.418
28 Febr. '49	173.806	250.497	4.031	38.663	328.482	332.552

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegoed op het buitenland	Handelpapier op België en overzeesrechten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
13 Jan. 1949	27.340	13.058	1.014	9.318	270	579
20 Jan. 1949	27.741	12.618	742	8.985	309	590
27 Jan. 1949	27.741	12.121	1.064	8.654	426	601
3 Febr. 1949	27.726	12.329	1.048	9.023	534	582
10 Febr. 1949	27.825	12.373	1.085	8.566	533	597
17 Febr. 1949	27.849	12.316	1.243	7.876	612	626

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
13 Jan. 1949	883	93.856	84.132	708	1.846	5.552
20 Jan. 1949	888	92.661	83.548	139	2.295	5.560
27 Jan. 1949	890	92.384	82.973	422	2.068	5.778
3 Febr. 1949	900	93.018	84.068	405	1.830	5.297
10 Febr. 1949	914	92.732	83.533	633	1.737	5.470
17 Febr. 1949	915	92.313	82.779	401	2.017	5.808

ZWEEDSE RIJKS BANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Febr. 1949	177	112	2.935	302	228	—	182
15 Febr. 1949	177	112	3.023	303	216	—	182
23 Febr. 1949	177	112	3.064	294	226	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	280	174	7
7 Febr. 1949	2.820	958	706	175	194	134	7
15 Febr. 1949	2.795	1.115	826	225	194	122	8
23 Febr. 1949	2.799	1.090	684	340	196	138	8

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Dec. 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:															
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	173.519	193.919	118.361	77.875	84.308	68.564	60.403	1.309.705	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	13.713	13.244	7.305	2.205	2.677	1.566	1.000	63.934	91.500
Winstbelasting	5.037	—	5	119	17	14	73	797	—	—	—	—	—	4.012	—
Vennootschapsbelasting	128.163	306	430	5.661	661	456	7.109	—	—	—	—	—	—	113.545	140.000
Verm.belasting v. lichamen	11.035	14	10	101	19	148	545	—	—	—	—	—	—	10.198	16.000
Totalen	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	178.781	207.163	125.663	80.080	86.985	70.130	61.403	1.501.394	817.500
B. Voor het Gem.fonds:															
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	130	—	—	—	—	—	—	27.969	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	1.619	986	112	70	78	87	—	22.018	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	17.879	15.823	9.646	7.927	8.051	6.413	6.909	133.078	40.000
Totalen	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	19.368	16.809	9.758	7.857	7.973	6.326	6.909	183.065	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 19 Januari 1949. biz. 61.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Dec. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Dec. 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:														
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	355	1.699	29	20.305	69.802	77.586	67.624	237.413	630.000
Vermogensbelasting	1	—	—	—	—	—	2	181	20	1.983	7.936	9.110	7.455	26.889
Winstbelasting	740	159	201	375	133	860	256	275	238	1.086	1.746	30	6.099	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	26.649	66.667	24.558	54.722	42.633	30.524	32.280	388.834	110.000
Verm.belasting voor lichamen	373	527	1.069	422	273	808	596	392	272	235	844	897	6.708	—
Totalen	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	28.674	69.399	25.274	77.520	121.692	119.810	108.286	660.743	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:														
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	12.671	2.285	1.826	735	546	405	120	25.620	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	1	389	1.049	2.172	2.714	2.395	2.375	11.095	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.012	9.956	3.261	10.045	12.012	13.820	8.591	59.881	48.000
Totalen	13	238	389	2.182	5.394	13.684	12.630	6.136	12.952	15.272	16.620	11.086	96.596	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Dec. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Dec. 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	38.203	20.026	61.409	48.966	15.746	69.654	53.830	16.973	510.524	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	3.474	10.368	3.628	4.308	2.481	3.399	1.326	48.040	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	158	970	890	77	755	410	134	5.651	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.739	7.401	24.722	19.449	6.360	27.099	21.021	6.020	202.550	170.000
Voorheff. op in het buitenl. geaccumul. inkomsten	41	213	17	217	5	45	51	203	52	3	255	5	247	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	20	1	1	—	—	4.733	90	4.273	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.000	—	2.000	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	19.798	21.038	18.279	20.221	24.730	21.187	39.611	251.722	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	496	676	612	654	767	750	613	982	7.779	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	6	9	5	12	5	3	2	100	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	241	165	110	295	326	202	3.165	8.828	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	7.047	8.204	6.573	8.603	13.675	11.365	13.752	101.202	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	1.817	1.881	2.525	2.183	1.647	1.200	1.659	19.155	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	5.456	6.198	5.644	5.699	8.423	6.011	7.977	76.377	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	12.891	14.938	14.554	15.747	14.533	16.217	15.985	177.212	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	258	60	22	200	12	3	46	1.401	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	70	73	63	62	73	77	79	923	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	40.508	82.618	65.521	38.378	85.548	74.405	42.567	754.345	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	1.531	1.442	1.380	1.459	1.408	1.481	1.554	19.424	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	5.435	2.741	2.218	2.271	1.988	6.562	2.781	44.769	22.000
Rechten v. successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	4.717	6.149	4.918	5.022	5.569	8.893	6.824	68.242	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	3.905	3.215	2.781	2.641	2.764	2.406	2.665	2.658	36.679	23.000
Totalen	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	134.100	246.328	197.838	130.122	261.079	226.356	164.180	2.332.403	1.697.600

*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en comm. in effecten

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Oct. 1948	Nov. 1948	Dec. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Dec. 1948	Raming 1948
Vermog.aanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	250.224	162.295	109.247	93.829	81.452	67.390	59.346	1.296.545	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	154.637	110.410	97.524	75.664	49.840	34.693	31.079	752.598	1.000.000
Betaald als volgt:														
uit zekerheidsstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	123.200	108.500	46.100	26.000	18.600	17.500	11.400	11.400	513.100	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	154.800	120.300	83.400	62.300	46.800	30.900	30.900	726.800	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	50.100	47.600	50.600	41.500	29.700	25.100	20.000	344.300	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	91.461	58.705	46.771	47.093	37.292	34.683	28.125	464.943	—

STAAT IV.

Kalenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

x f 1 miljoen

	Geïnde ge- durende de maand	Geïnde t/m einde van de maand	Nog te in- nen per sin- den v. d. maand	Afgeschre- ven geduren- de de maand	Totaal ge- ind + nog in te vorderen t/m einde v. de maand	Totaal afge- schreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945		600	576		1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt. 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mei 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077
Juni 1948	9	1.939	408	147	2.347	1.224
Juli 1948	6	1.945	392	79	2.337	1.303
Aug. 1948	5	1.950	381	59	2.331	1.362
Sept. 1948	5	1.955	368	60	2.323	1.422
Oct. 1948	6	1.961	350	64	2.311	1.486
Nov. 1948	4	1.965	332	56	2.297	1.542
Dec. 1948	3	1.968	320	64	2.288	1.606

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/'48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/'48 met raming 1947 en bijv. 1948/'49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1947/'48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponereerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

GOUDDPRODUCTIE¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid-Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada	Australië ³⁾	Totaal gerapporteerd ⁴⁾
1939	448.753	196.391	178.303	57.599	1.031.214
1940	491.628	210.109	185.890	57.540	1.106.447
1941	504.268	209.175	187.081	52.384	1.110.379
1942	494.439	130.963	169.446	40.383	982.130
1943	448.153	48.808	127.796	26.295	774.086
1944	429.787	35.778	102.302	22.990	702.534
1945	427.862	32.511	94.385	23.002	683.011
1946	417.647	51.182	99.139	28.857	696.998
1947	392.004	75.786	107.432	32.807	705.447
1948 Jan.	34.775	6.042 ²⁾	9.568	2.433 ³⁾	60.377 ⁴⁾
Febr.	32.459	5.489	9.156	1.945 ³⁾	57.211 ⁴⁾
Mrt.	34.384	6.372	10.070	2.266	60.861
April	34.175	5.650	10.013 ³⁾	2.129	59.507
Mei	34.368	6.078	10.047	2.381	60.980
Juni	33.941	5.719	10.152	2.785	60.112
Juli	34.544	6.180	10.367	3.640	
Aug.	33.720	7.661	10.689		
Sept.	33.345	7.388	10.320		
Oct.	33.334	6.540	10.740		

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin“ van Januari 1949.²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint“; maandcijfers worden gerapporteerd door het „American Bureau of Metal Statistics“.⁴⁾ Gerapporteerd door „Commonwealth Bureau of Census and Statistics“; van 1946 af onderhevig aan eventuele revisie.⁵⁾ Gecorrigeerd: gegevens.IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	Waarde in miljoenen gulden
Jan. '48	1.265	378	308	140	— 238
Febr. '48	1.242	383	427	186	— 197
Mrt. '48	1.433	361	485	186	— 175
April '48	1.732	402	704	203	— 199
Mei '48	1.486	391	698	223	— 168
Juni '48	1.690	438	612	241	— 197
Juli '48	1.540	412	570	209	— 203
Aug. '48	1.639	407	562	211	— 196
Sept. '48	1.873	443	678	232	— 211
Oct. '48	1.906	479	849	308	— 171
Nov. '48	1.566	400	753	264	— 136
Dec. '48	1.729 ²⁾	427 ²⁾	710	268	— 159 ²⁾
Tot. '48	19.101 ²⁾	4.921 ²⁾	7.356	2.671	— 2.250 ²⁾
Tot. '47	16.544	4.252	5.843	1.859	— 2.393 ²⁾
Tot. '46	11.764	2.172	3.919	785	— 1.387
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551
Jan. '49	1.498	465	654	318	— 147

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“.²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures“.

Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 7 Maart a.s. in ons bezit te zijn.

DEMKA**Nederlandsche Staalfabrieken**

v/h J. M. DE MUINCK KEIZER N.V.

gevestigd te UTRECHT.

UITGIFTE van

f1.659.000.- gewone aandelen,

in stukken groot nominaal f 500.— aan toonder, of desgewenst op naam, ten volle delende in de winst van het boekjaar 1949 en volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen, openstellen op

MAANDAG 7 MAART 1949,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

ten kantore van:

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

DE TWENTSCHE BANK N.V.,

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht,

tot den koers van 120 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus dd. 25 Febr. 1949. Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
De Twentsche Bank N.V.

Amsterdam, 25 Februari 1949.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE

v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek

HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van

Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam,
Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in Nederland,
Azië en Afrika.

Londen ————— New York

VOORLICHTING OP FINANCIËEL
EN ECONOMISCH GEBIED

UITVOERING
VAN ALLE BANKTRANSACTIES

Vacatures

Scheepvaartonderneming te Amsterdam vraagt

administratieve kracht

bij voorkeur werkzaam geweest in het scheepvaartbedrijf, om t.z.t. na gebleken geschiktheid met de leiding van de administratie te worden belast. Kennis van de moderne bedrijfsadministratie vereist, leeftijd ca. 35 à 40 jaar.

Sollicitaties in handschrift met gegevens omtrent opleiding, praktische ervaring, leeftijd enz., onder no. ESB 1374, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

LEVENSPPOSITIE

Gerennommeerd industrieel bedrijf
zoekt een

FABRIEKSDIRECTEUR

★ Ervaring op het gebied van organisatie, administratie en personeelleiding vereist. Eigenhandig geschreven brieven onder No. 73 aan het Bureau van dit blad.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Het Economisch Technologisch Instituut voor Zeeland roept sollicitanten op voor de functie van

ECONOOM

Liefst met bedrijfseconomische en economisch-geografische opleiding.

Sollicitaties in te dienen uiterlijk 19 Maart a.s. bij de Directie, Nieuwstraat 27, Middelburg.

Een uitvoerig overzicht van de ontwikkeling der Indonesische economie in 1948

treft U aan in het over enkele weken verschijnende Maart-nummer van het

Economisch- Statistisch Kwartalbericht

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6,50

voor abonné's E.-S.B. f 5,—

Telefoon 38040, Rotterdam - Giro no. 8408

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.